

ادریانی جناب آقای دکتر مسعودی
سازمان کتابخانه، موز و اسناد و اسنادات

بر قسمی از سال کتابیں ملنے کا پتہ: میاں حاجی محمد عبد الخالق و عبد الرحمن تاجر کتب بازار خواجہ گنج بہتی مردان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ

وَعَلَى مَنْ فِي بَيْتِهِ الْوَحْدَانِ وَالْيَوْمَانِ

عاشقان پاکباز اعنی
دورانِ کار

بفرمائیش: میاں حاجی محمد عبد الخالق تاجر کتب بازار قصہ خوانی پشاور

مطبع کار و فیش واقع ہور طبع شد

باہتمام بابو محمد نذیر منیر چھپا اور میاں حاجی عبد الخالق پرنٹ شائع کیا

وَإِنَّ مِنْ الشَّعْرِ حِكْمَةً

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بی نیاز از ماؤ از پیدائی و اظهار ما
 ای بهارت بی تعلق از گل از خار ما
 نام ما آنجا کجا بود و کجا آثار ما
 نور پیرنگی به از سیرنگی انوار ما
 قطره باشد یا نه زان بجز این انوار ما
 ای کم از کم رو برویت اینهمه بسیار ما
 حجت هستی تست این هستی انکار ما
 بے پروا بال است آنجا طائر طیار ما
 تاب و دیدارت ندارد و دیده البصار ما
 گرچه زینهار وفق است گرمی بازار ما
 در حریم قدس تو ممکن نباشد بار ما
 دور از حدی که باشد حیطة افکار ما
 بسکه هست عالی ز اطلاق کم و بسیار ما
 کے سزاوین قید ما و در ذات تحت یار ما
 نیست در هستی سازج کو بود و لدار ما

ای غنی ذات تو از اقرار و از انکار ما
 نے بہارت بہنی مانی خزانہ نیستی
 کثر مخفی بود اندر غیب مطلق ذات تو
 رنگ بے رنگیت اصل نگاہی رنگ رنگ
 ہستیت خود کجا تو اجیت ناپید کنار
 ما کیا کم از خودی در حضرت دم بزم
 عین ہستی خود تویی پس انچه تو منکر شویم
 کے رسد شاہین منکر اندر ہوائی وجہ او
 از چہ رود دست نگاہ تا پای کھنت رسد
 کے رسائی یابد اندر حضرت تو چون چند
 فرض کردم کہ حجاب نور و ظلمت دور شد
 خارج از عقل و قیاس و فہم حجاب خاص عام
 نے یکے گنج در آنجانی دومی گفتن روا
 نسبت تنزیہ تشبیہش نمودن نامرست
 اعتبارات و اضافاتی کہ آید بزربان

<p>عین ادراک است عاجز ماندن از ادراک او حیرت اندر حیرت آمد حیرت اندر حیرت است گنگ میگرد زبان اهل عرفان ز نیمقام</p>	<p>کار با عجز است آخر کار در سر کار ما هست با حیرت ز سر تاپائی کار و بار ما ما عرفا گفت اینجا سید ابرار ما</p>
<p>داده ام از ذات احدیت نشانی نیاز چشم دل بکشا و بنگر معنی اشعار ما</p>	
<p>اے نهان در کنج غیب از دیده البصار ما خود نقاب می او ماییم دیگر هیچ نیست گر بهفتاد دولت جبارم وحدت در مد در مقامی کو نماید روی خود بی پرده بر لب جوئے جهان با ساز برگه تله چشم مارا یک نگه بزرگس مستشفت او چون بکوش آمد صدائی نغمه قول است در شناسائی چنان آمد رخ زیبائی او روئی خود بکروست گوینیم او را صد هزار رائی و مرآت مری جملی یکذات اوست خود تویی ناظر تویی منظور ایجان جهان</p>	<p>نیست جز تو کس عیان در کوچه بازار ما گر براندازد ز رویش گم شود آثار ما دور گرد و اختلافاً اینهمه تکرار ما که بماند دین کفر و سب و زمار ما هر زمان آید خرامان سر و خوشرفتار ما بیخود و دیوانه شد فرزانه و هشیار ما مینزد بانگ بانی هر ریش و هر تار ما تاب و بیکرمید هر لحظه بر انظار ما موجب کثرت بود آینه بسیار ما عقل حیران است در صنعت گری یار ما پس چرا با شمی نهان از دیده انظار ما</p>
<p>سیتت ماریت بر گنج جمالش ای نیاز گنج می آید بدست ارکشته گرد و بار ما</p>	
<p>خود تجلی کرده بر خود آن بت عیار ما مقتضای حسن باشد جلوه گر بودن بخود یارب آن رو نور تابانست با فسون و سحر</p>	<p>شاید روی خود آید یار گل خسار ما مهر و ماه در آینه بین شاه گفتار ما کز طلسم جادوش دیوانه شد هشیار ما</p>

موی او گیسوی مشکین ست یا دوکان عطر
 حسن خود نگذاشت تا بنید بسوی ماسوا
 لبیک مجمل یک نگاهی معنی ما هم کرده بود
 مخفی در ذات او بودیم چون و غن بشیر
 در ازل چون برق بگذشت از ره ملک ظهور
 بود شاخ و برگ گل در تخم ذاتش مندمج
 بی تعیین بود کنسرخ مخفی اندر کنج غیب
 جلوه نوری نمود و نور احمد نام ساخت

شد پراز بوی دلاویزش سر عطار ما
 تا بیا بدسوی ما آن یار خوش رفتار ما
 گوز ستم شناسنا نکرده رو با ستحضار ما
 ستر خود میدید و آمد بر سر اسرار ما
 دید بالا جمال نقد و جنس این بازار ما
 در تماشائی خودش شد سیرین گلزار ما
 در تعیین آمد آن گنجینه اسرار ما
 پس بود احمد احمد از روی این گفتار ما

از تعیین اول و وحدت پیافنی کرد ام
 اے نیاز آور بگوشت این گوهر شهبور ما

یہستان تجمل گلعداری کرده ام پیدا
 قیامت قاضی بالابلانی آفت جانی
 نگارین کافری زاهد فیری عشوه پزاری
 جوانی نکته دانی طبع موزونی سخن سخی
 بیاجانان تماشاکن چراغان تن سوزان
 جگر آتش دل آتش سینه آتش دید آتش
 گذار کاروان لخت دل از بینه می جسم
 دل و جان را غیر از بهر آن دارم کہ اینہا را

سر پا دلکشی رنگین نگاری کرده ام پیدا
 بتی غارتگر دین سحر کاری کرده ام پیدا
 عجب آب در بانی طرفہ باری کرده ام پیدا
 سیر دیوان حسنی خوش شعاری کرده ام پیدا
 بد اغستان دل رنگین بھاری کرده ام پیدا
 باین ہر چار آتش کار و باری کرده ام پیدا
 ریش از دیدہ خونبار باری کرده ام پیدا
 بگرد روی جانان جان نثاری کرد ام پیدا

سروسام از عجز و نیاز و بخور و خوابی ست
 بزور ناتوانی حال زاری کرده ام پیدا

ملک سہتی خود شہر باری کرده ام پیدا
 درون گردن من شہسواری کرد ام پیدا

برافکندم نقاب از رخ را کرم یقین را بلغزش بودم از برپائی پای تن خاکی بمعیار ریاضت نقد همت را نکو دیده ز دم صد چاک بر کوه دلم از پیشه محنت پراز ورمائی شهوارست و امانم بحمد الله غرمیتها همی کردم که شیطان بر طرف گرد بجسد اسوا شاهین همت کے فرو دارم مکان لامکان دارم نشانم بی نشانیهات شناور اندم لند بحر حبت و جوئی کیمرے	برور بخودی یک اختیاری کرده ام پیدا ز بے پایش پائی استواری کز دام پیدا پسند خاطر و دلها عیاری کرده ام پیدا نه تنهایی نشینی طرفه غاری کرده ام پیدا چنین دولت رحیم اشکباری کز دام پیدا ز یکدانی و یک بینی حصاری کز دام پیدا با ورج قدس بهر و شکاری کرده ام پیدا برون از چرخ دائر من یاری کز دام پیدا رسیده ستم بخود باری کناری کرده ام پیدا
--	--

شنا کردن درون بحر حبت مشکل بود

ببازوے نیاز و عجز کاری کز دام پیدا

امشب آنست که روح حلقه جهان بر در ما در شبستان جهان بر منظر شمع سحر چکد از ابر مجازم رشتحات تحقیق ز ابد اجام ظهور از پی فسر و ابر وار نظر حضرت عشق است بوی فقر اوج گیرائی مابین که فضائی ملکوت فکر هر کس نرسد مغز سخن را ای دل	نیر نور خدایا کرد طلوع از بر ما ببغیر و غایت مه چارده با اخترا قلمیم دیدہ حقیقت شده چشم تر ما جرئ فوش کن ایندم ز مے ساغر ما که نهاد افسر شاهی جھان بر سر ما جمله در سایه شد اندر تہ بال و پر ما نگہ شیشه گران کو و کج گوهر ما
---	---

تا نیاز از خودی خود نری سوزان باش

بپنجوا سپند آتشکده مجسم ما

دی پای بندین محبازی بدیم ما	ایندم قدم به کف حقیقی زدیم ما
-----------------------------	-------------------------------

اسلام را گذارشته در عشق آن صنم
از تابجائے اشو حسن و جمال یار
صد شیشہ تو ہم کثرت شکستہ ایم
ذات و صفات ما ہم منسوب می اوست
پیدا است بتر عشق ز لطن بطون من

مسجد خراب کرده بدیر آمدیم ما
از پائے تاب سر بہ آتش شدیم ما
تا گشته در معارف حق اوحیدیم ما
از بہر حبت بہر جہنم مستدیم ما
از بھر طفل سر فتنش والیدیم ما

بمیاک گشته ایم ز شور جهان نیاز
دست از خودی فشانده ز خود بخودیم ما

دین منان گرفت و خوش کافریم ما
از فرقہ ہائے تفرقہ پس منکریم ما
و انا کشیم و دشمن عقلم بالیقین
زندیم و بخودیم و ز خود آشنایم
از جلوہ دای حسن بچشم نگاہ دل
از تابش شعاع جمال و جلال یار

مسیتم و مے کیتم و ز خود مدبریم ما
با جمع اہل جمع موافق تریم ما
گردن زن تن و دل جان پُریم ما
وز خطرہ ہائے وہم و صفا خاطریم ما
در سخت حیرتیم و بلا ششدریم ما
آتش گرفت از کف پاتا سریم ما

با کے ز پر سران خیال نہ نیاز نیست
جان را بکف نہاد و خوش میبریم ما

بمراآت جہان نبود جانان روی زیبار
انیس اہل ایمان ہم شد و ہم یار سیدیان
بہ پشت پارسایان ما تقویٰ بر نہادست
بنور آفتاب روی او ہر ذرۃ تابانست
بقومی مخز فقر و خاکساری کردار ز رانی
بہر لگی و گراہی و رہی دیگرے دار

بزنک دیگر و شان دیگر ہر بے پروا
بنائے کعبہ را ہم ساخت ہم و کلبیا
بجان میکشان انداخت مہر جام صہبار
نہ تنہا ماہ کنعانی کہ نبودہ زلیخا را
بجمع تاج فغوری جاہ و چشمت دار
بہر طرے معین ساختہ افواج اسما را

نیاز از فیض جود دوست پر معموره عالم
که از تحت اثری بنوخت تا فوق اثر یارا

<p>که نشاسم ز مدیوشتی سر از پاؤ ز سر پا را چه در بند خودی خود یافتیم جمله بلا ما را که مشکل می نماید جل او هر پیر و برتا را نمی بینم توانا پیش الاجام صهبارا و اگر می پسند برین وعده امرو فردا را گریزی نیست گزاید پسند آن شاه زیبارا بنارم در جناب دوست نه بایست پروا را بر افکنی ز عارض چون نقاب لطف تارا مباد این حالت هم سرگزید قسمت گزینا را اگر بنید مراد پاره گرد و سینه خارا را</p>	<p>الایا ایها الساقی بنوشتان جام می مارا سراپا بخودم گردان ز قید بهیم بر مان بلائی بندستی سخت عقد مشکله دارد درین مشکل کشائی باز و حکمت چه کار آید بیا و جلوه گر شو بر دلم ای مونس جانم بیر دل ملک تن میا و ارم ولیکن پیر وایم چه پروا هست آنکس که بنی پر و است نهادهی داغ دل در بند قهتاب شایف و چه بصیرت یار و این چه میثاقی که من نام بشبهائی فراق تو در روزان مجوی</p>
---	--

نیاز و انکسار و عجز من از حد گذ کرده
بده یک ذره باری بدرگاه خودم مارا

<p>پیای ساقی زیبا و پر کن جام صهبارا جمال حسن ردی خود و مشتاقان خود بنا گداؤ بنوایم لبیر و برگی رست سا مانم غم هجران مرا کشت و قیامت بر سرم آورد شب انگور آمد اندر چشم من حال مخموری گو شمع که کند جاو عظم و پند و اعظ و نا صح که درستان نباشد قدر عزت مر وانا را</p>	<p>پیای ساقی زیبا و پر کن جام صهبارا جمال حسن ردی خود و مشتاقان خود بنا گداؤ بنوایم لبیر و برگی رست سا مانم غم هجران مرا کشت و قیامت بر سرم آورد شب انگور آمد اندر چشم من حال مخموری گو شمع که کند جاو عظم و پند و اعظ و نا صح که درستان نباشد قدر عزت مر وانا را</p>
---	---

نیاز اندر طریق خاکساری خوش ان میباش

اشود ولادت آخر نرم کو سخت خون خارا

بس جامہ خون کشتہ شمشیر جفا را
یک ماخذ ویدہ چرخ ستاره نو
اندربغل آوردہ ام اینک دل بریان
گیسوست بروئی تو ویاشت بر رخ روز
مست مے ناب تو بهوش آمدنی نیت
چون شمع سراپا بسر گریہ و آہم
روزی تماشائی رخش جوش زدم من
ہر قطرہ اشکے کہ فرو بخیم از چشم
چون دید سر شکم شفقی گفت بیاران
زین پیش کسی اشک بدین نگ ندیت
یارب چه کنم چارہ خود هیچ ندارم

پیراہن سرخ ست لباس شہدارا
نظارگی ابروئے خسدار شمارا
تا با سگب گوئے تو کنم پیش مدارا
یا اسود زنگی ست بہم ترک خطارا
لایخ من گاسک من کان سگارا
من تارک قدسرت دُخانا و بُخارا
آختریت من العین عیوناً و بکّارا
قد کان من القلب مذاباً و متّارا
مان دور کنی این کس پر مکر و غارا
دور دیدہ گراز کف من رنگ حنارا
این زندگی تلخ بمن نیست گوارا

رحمی بہ نیا ز ای شہید یاد بومگر

تا کے ند ہی داو بے سر یاد گدارا

اسے دل بکیر دامن سلطان اولیا
ذو قے دگر بجایم شہادت ازور سید
چون صاحب مقام نبی علی ست او
آئینہ جمال الہی ست صورتش
تا کرد صرف حق سرور سامان پیش
روئی نکوش مطلع صبح سعادت

یعنے حسین ابن علی جان اولیا
شو قے دگر بہ مستی سرفان اولیا
ہم فخر انبیاء شدہ ہم شان اولیا
زان روشدت قبلہ ایمان اولیا
گوئی سبق ربودہ زمیبدان اولیا
سیمائی اوست شمع شبستان اولیا

دار دنیا ز حشر خود امید با حسین

یا اولیاست حشر محبان اولیا

عشقت آنست که ز نام و نشانم باقیست گوهرستی من گرچه چهاب آساست محفل ساغر می مطرب فی آخر گشت شعله نور قدم بر دل طورم تابید	گرچه فانی شده ام ذکر بیانم باقیست ذات حق کان من بحر روانم باقیست مستی و جدول رقص کنانم باقیست سوخته خاک شدم سوزش جانم باقیست
--	---

گر نادم دین ویر چه پاک است نیاز
کز ازل تا باد جان جهانم باقیست

رفته اندر تیره خاک انس تنانم باقیست سر سامان وجودم شر عشق لبوخت کاروانم همه بگذشت رسید ان شهود هستم جمله خیال است تمثال سراب	عشق جانم بر بود آفت جانم باقیست زیر خاک سیر دل راز نهم باقیست همچو نقش کف پانام نشانم باقیست بایقین من نیم و نیم گمانم باقیست
---	--

طمع فاتحه از خلق نداریم نیاز
عشق اندر پس من فاتحه خوانم باقیست

خیال دوست در آن چنان است اگر خواهم که بسیم خوشی را بهین در صورتی با چشم تحقیق وجود الکل عندی فی خیال بلانی هستی است این عالم آشوب اگر دانی که بهر شی هست لاشی ولا سیر حقیقت کس نداند باین و آن نشان او مجوسید	که عالم جمله در چشم نماند بهین بسیم که جانانم عیان است حقیقت را مجازم ز زبان است منود ما سوا او هم و گمان است عدم شهری است که دارالامان است بدانکه هر مکان هم لامکان است مگر صاحب دلی که رهنواک است که بیرون ذات او از این آن است
--	--

نیاز این گفتگو از من میسندار
کے گفتار نائے رازبان ست

یار مارا بہ زبان نام و نشانی دیگرست در طہم خلق برگنج خورش گئیوی او راہ او از طالب دنیا و دین کے سر شود من نہ تنها جانفشانی پیش جانان کو دام از اسیران ہوائی حور و جنت نیستم فارغ از سود و زیان دین دنیا گشتہ ام دیدہ بر دیدار جانان ست مارا و بدم بندہ عشقم تدارم آرزوی نام و ننگ مرغ جاغم کے فرود آید بستان ارم من جہانے غیر ازین ہر دو جہان گزیدم جسم جان کا مان بنو و مثال ناقصان فیضیاب بارگاہ شیخ عبد القادر	کل یوم صورتش در شکل و نشانی دیگرست ہر طرف مار سیاهی پاسبانی دیگرست طی راہ عشق کار کاروانی دیگرست بر سر ہزار مویش جانفشانی دیگرست بلبل عشقم تکام آشیانی دیگرست عاشق غم دیدہ را سود و زیانی دیگرست سینام مجروح ہر دم از سانی دیگرست آرزو وائے چین کارستانی دیگرست مرغزار مرغ جاغم بوستانی دیگرست خارج از ہر دو جہان مارا جہانی دیگرست عاشقان و عارفان را جسم جانی دیگرست زین جہت مارا براہ فقر نشانی دیگرست
--	--

سر عشقش در بیان کس نیاید ای نیاز
این چنین اسرار را شرح و بیانی دیگرست

دیکہ کہ صانع تقدیر طہم بسرشت بہ لوح طالع ہر کس نوشت کرداری درون سبکہ من رہ بسوی خود آراست بنور آتش مہرش دلم فرزان شد ز سرخ و راحت سستی گذشتہ و جائے	سرشت خاک مرا با شرا صافی چست بسر نوشت من بندہ نقش عشق نوشت نہ راہ کعبہ روم فی کلیسا و نہ کشت بزنک لعل بر آید سوختن انگشت رسیدہ ام کہ در آئینہ و ترخ ست بہشت
---	---

نیاز را بقا میسکه حق عطا فرمود
برابرست در بے بها بریزه خشت

<p>مبارکباد ای دل گشت بینا دیده کورت عجب کیفیتی دارد نگاه یار میخورت قیامت غلغل و غوغاست در جوش خرمین تو بر آید هر چه از دل نریان ن فاش گوید دل چو رفتی از میان بسوخت خد گشتی انا الحق ن جواب ببارنی لن ترانی نشوی برگز نیاید در نگاه تو بجز آن حسن بزمی چو خورشید حقیقت شد برن از بطن جان شرابی خردی از جام لب یاز شکر خرمی نباشد گر عبادت خالص الله اے راه</p>	<p>نمایان شد بهر صورت یار نکو صورت که درستی و مدیوشی در آمد جان مخمورت که بکیس گوش عالم پر شد از ناو پوی شورت که بشیاران برای بهیشتی دارند معذورت که شد پیوند جان جان دل حالات منصور بعشق آتشین و بی شده سوان تن طورت بهر جانب که بپی باشد آن دلدار منظور مبدل شد بر در روشنی شبهای میجورت سلامت یافت از تلخی سحران جان بخورت گو ما صلاح باشد عاقبت نین جنت حورت</p>
--	--

چه تاب آرد حدوث تیره بر در نیان تنال
فروغی از قدم پیداست اندر شعل لغزرت

<p>رقصم از نغمه ترانه اوست شعله زن در متاع جان طم مدت هستیش چه می پرسی آنکه در دو جهان نمنه گنج شاخ و برگ و شکوفه گل خلق جز خدا نیست دیگر موجود باطن و ظاهرا اول و آخر</p>	<p>مسیتتم از می مغسانه اوست آتش حسن صد زبان اوست کز ازل تا ابد زمانه اوست در دل در دمنه خانه اوست جمله رویدگی دانه اوست من و تو جله و بهانه اوست قبله جامع آستانه اوست</p>
--	--

<p>موجب بحر سیکرانه اوست اثر گوهر گمانه اوست</p>	<p>خلق و عالم ز ماه تا ماهی صدف چشم دل که نابانست</p>
	<p>روز و شب رشته امید نیار بسته همت شهانه اوست</p>
<p>زنگ بوی گلشن خوبی ز زنگ بوی اوست هیربان رهبرین ز فکر گفت گوئی اوست انتهای راه هفتاد و ملت سویی اوست قبله جان جهان طاق خم ابروی اوست رونق افزای چمن سرقد و لجوی اوست غلغل شورش در دو عالم جمله با و هوئی اوست</p>	<p>حسن بوی سهر پر پر و عکس حسن بوی اوست بهرل اندر سهریدن در فکر حبت مجوی اوست منزل بهر شربت ندرت سرائی کوی اوست در حریم کعبه و دیر کلیسا و کنشت بر لب بهر جوی باری در کاستان جوی فتنه و آشوب جان شورش و غوغای دل</p>
	<p>بر نیاز ای دوستان از بی نیازی شکوه نیست زانکه در خوشبختی سر پای راه و رسم خوی اوست</p>
<p>عالم جان پای بند پیچ و تاب بوی اوست قبله ارباب دل طاق خم بروی اوست ناوک انداز نگاه دیده جادوی اوست عشوه و ناز و ادا و غمزه جادوی اوست سالمها شد کین و ماغم پر شام از بوی اوست زانکه اونا را در طره هست روی اوست</p>	<p>جان عالم در کند حلقه گیبوی اوست شاید اهل نظر حسن جمال روی اوست آنکه صیاد غزالان دل جان بوده است رهبرن ایمان و دین غارتگر صبر و شکیب که خوش آید در سرمه بوی گلستان دهر برو لم ای دوستان از کفر عشقش شکوه نیست</p>
	<p>عشق نیازان حقیقت بی سرانندای نیاز چون سر اینچنان چو گانش بجای بوی اوست</p>
<p>تابش درات از عکس اشراقات اوست</p>	<p>ذات حق خورشید این اعیان از ذرات اوست</p>

<p>از رخ بهر ز تابان نور خورشیدی است ذات خورشید است فی الواقع بهر ز محیط در حجاب نیتی تابان است برق هستیش امتداد نقطه اش نقش جهان نقش است هم وجود هم قدم هم صف امکان حدش</p>	<p>صورت اعیان عالم منظر هر مرتبت است در صفات ذات این پیدا و پنهان است ظلمت آباد عدم روشن ز ایاضات است دقت آفاق النفس نسخه آیات است در نگاه دیده بنیاهم آلات است</p>
	<p>ملک بخونی و چون هموار و هست نیاز در مکان و لامکان تعمیر عمرات است</p>
<p>دل دستگیر حلقه زلف دوتائی است چیر اینهم ز حسن رخ دلربائی است غاز تگر قرار دل و رهنر شکست از نسخه طبیب نباشد شفای است در رشته مراد من افتاده صد گره ناآشنائی عالم و بیگانه جھان است سازد بزر سایه خود شاه دو جهان</p>	<p>جان پائی بند قید کند هوای است یاوانگی عقل سرم از بلای است شوخی و نار نخه و طرز ادائی است ز روم هر آنکه داد علاجم تقائی است چشم نگاه بنامش مشکک شای است اند جهان کسیک دلش آشنائی است آنکس که زیر سایه بال بهائی است</p>
	<p>چون بر نیای ز جرم وفائی تو ثابت است جور و جفا بهر آنچه بروشد جفای است</p>
<p>حسن جهان ز حسن رخ دلربائی است که شاخ و گاه برگ و گهی غنچه گاه گل هر چند ذره ذره ز مهر است کامیاب مَنْ لَمْ یَسْعَ وَسَعَةُ اَرْضٍ وَلَا سَمَا ایمان عالم از رخ نورانی ولیست</p>	<p>آب روان گلشنش از جویهای است بالجمله ازین همه همه نشو و نمائی است تا هم بگردش از پی مهر و هوای است بیت المقدس دل بیشک جای است کفر جهان ز طره زلف دوتائی است</p>

باشد ز رفع قید یقین همون خدا	آنکس که در احاطه قیدش سوائی اوست
چشم دل نیاز که تابان ست چون صد	از آب روشنی در بی بهائی اوست
<p>کیکه سر نهان ست ز علن همه اوست همی صدائی بگو شمع رساند باد صبا ز مصحف رخ خوبان بهمان نمود رقم ز سر عشق چو واقف شوی یقین دانی نظر بعیب مکن در طیبور باغ وجود شبنده ام بصنم خانه از زبان امم ز ساز مطرب پرور این زبده گوشت شینه من همه صدقت زبده من به حق چنان ز خویش برون رفتم و درون گشتم اگر تو دفتر اسلام کف بر پاره کنی اگر ز قید یقین برون شوی چو نیاز</p>	<p>عروس خلوت هم شمع انجمن همه اوست که لاله و گل و نستین و نسترن همه اوست که خط و خال رخ و زلف پر شکن همه اوست که قیس و لیلی و شیرین کوکب همه اوست که طوطیان چین ز رخ و بهم زغن همه اوست صنم پرست و صنم هم صنم شکن همه اوست که چوب قمار و صدای تنن تنن همه اوست که گشتن من همه اوست چشم من همه اوست که دیده دیده جامع جان من همه اوست یقین شود بنو کین شیخ و برهمن همه اوست نظر کنی که درین زیر پرین همه اوست</p>
نیاز نیت که میگویی این کلام ایندم	قسم بحق که درین وقت در سخن همه اوست
<p>ای دیده چه اندر نظرت آمد و رفت دامنم که خیالست بد از ان شعله حسن ای دل ز سرت رفت حیرن مجاز ایجان جهان جان من زار و زار این موده تنم بهر قدم بویی تو</p>	<p>کز دیدن او یک اثر آمد و رفت چون رقی در خشان بستر آمد و رفت صد شکر که این درد سرت آمد و رفت بر لب شد و بهر نظرت آمد و رفت گروی شد در هر گذرت آمد و رفت</p>

صد جیف ندیدست گهی می مراد از آمدنت در برمانیت یقین	مشتاق تو چندان است آمد و رفت صد بار گوشم خبرت آمد و رفت
اے باد صبا عرض کنش حال نیاز باشد بخا لبش اگر آمد و رفت	
ای دیده ندیدی چه برت آمد و رفت از گرو ریش سرمه نکردی در چشم چون ابریا هست تنت بر تو حجاب ای فکر نه نازک باریک خیال ای دل مگر نیت شناسانی یار ای سز چو دردی چو شهری چه چشم	منظور تو اندر نظرت آمد و رفت جیف است چه کل البصرت آمد و رفت آن بد منبرت بدرت آمد و رفت ورنه لبست موکرت آمد و رفت کامد بپرقت بسمرت آمد و رفت کارام ده در دست آمد و رفت
دلم که تیارم بکشت سوسه تو یار هر کو چیت من اندر گشت آمد و رفت	
از غدا ب تو بجا هم چه آمد و رفت بر لب چو شوره تو نه بخت عشق بالمیقین کردم شمع ترا هر رقیب جز و فاقی تو و طم بخت نگردست گناه لنگش پای خیالم بشمار راه نیافت	بجای تو بجا هم چه آمد و رفت نال و آه به بجز تو چیا آمد و رفت ورنه صد بار خیالت بوفا آمد و رفت کین جفا بر سر او از تو سر آمد و رفت سالماد داشته در کوی شما آمد و رفت
عص کن قصه حال دل مفتون نیاز پیش او گر بودت باد صبا آمد و رفت	
دلم بگویم که بخت تو نه بخت بگویم یار ز پارفتن نیایی راه	بدون ترک بر این گوی با آسان نیست اگر ز سر نکنی پارسائی آسان نیست

مجرد از من و تو شو گداز بند دوسه
 سخت ترک هوا گیر ورنه ایدل خام
 بیایه صیقل تو چید رنگ دل بزداسه
 وضو بخون جگر کن بسکم مفتی عشق
 تخی ز خویش چو نه شور پای تا سر خود
 برون بر آر تو خود را ز درمیان شمار
 هزار گونه بدی مست درج به نیکی نفس
 بخاک نیستی اول بیا و پست بشو
 صفات سمع و بصر علم از بار گیر

که حق رسیدن باوشامی آسان نیست
 قدم نهادن تو در گدائی آسان نیست
 بتار آئینه چهره نمائی آسان نیست
 که از جنابت حدت صفائی آسان نیست
 و گرنه بوس لب لعل نمائی آسان نیست
 بهیچ نوع و گر خود نمائی آسان نیست
 ز کید و مکر و فریبش نمائی آسان نیست
 که سر بلندی و رفیع لوائی آسان نیست
 و گرنه ایدل نادان سپائی آسان نیست

بکس نیاز کنون ما رستی بخود را
 جزین وسیله به نجات رسائی آسان نیست

آنکه بر در گهش نیاز منست
 از ازل تا ابد بحسن قدیم
 زین معنی ست صورت من
 گر انا الحق زقم بعید بدان
 ز ابد کن وضو بخون جگر
 در میان جهان کهنه و نو
 آنکه غارت ره بود کشور دل
 از صفات منست فقر و غنا
 چو نه شش ز سزا پا
 آسمان و بلند و پست و زمین

شمار منست نیاز منست
 دیده و اگر ده عشق باز منست
 خود حقیقت نامحراز منست
 در حقم گفت حق که از منست
 در سرت گر سر نماز منست
 جان محمود در ایاز منست
 چشم خود بخور از نیره باز منست
 سوئی خود باز چشم از منست
 گر خیالت بر فی نواز منست
 از نشیب من فرار منست

شمع روشن شده بنور دلم سوز پروانه از گداز منست

حسن خود عاشق است و خود معشوق
بر درناز خود نیاز منست

دیده بازی نه بهین دیده چیراغم سوخت
جلوه کردند بتان در حرم کعبه دل
شر آتش دل بود نه اشک رنگین
وای ناکامی من از لب لعلت تا که
آه دود من جانوز بروی نرسید
غم بیتابی دل بود هنوزم در پیش
شدت محترقه عشق تو ایچم نگذاشت
استخوان سوزی مارا سببه پیدائست
خواهم گرمی حسن تو به تحسیر آرامم
گرم نظاره چنانم که دل و جانم سوخت
چشم جادو نگهان مصحف ایام سوخت
کاستین من و هم گوشه داناغم سوخت
حسرت تری از چینه حیواغم سوخت
آتش عشق چیرا همچو سپند اغم سوخت
که و گر چید که نازت سر سامانم سوخت
هم سر دردم و هم خواهم در مانم سوخت
بن سپید دل این جمله نیام سوخت
هم تن شعله منط خامه حساغم سوخت

گرم جوشی بخوشی سخن ای شاه قیاس
سربه زانو شدنت جان غریب اغم سوخت

مهر رویت نه بهین دیده چیراغم سوخت
شمع سان بر سر نوبت همه عمرم میوز
نیست انصاف که بزم تو برافروخت شمع
دل مجموع من از غنچه لب بند خوشست
منکه پروانه منط سوزی و سازی دالم
لاله زار جگر هم رشک بهار ارم است
دفتر دعوی تقدیس ملاک یکسره
گرمی شعله حسن تو دل و جانم سوخت
لیک یک لحظه به حیران تو تو اغم سوخت
مهر پر بر حضورت به ازان داناغم سوخت
هرزه خندیدن گلهای گلستانم سوخت
غلغل شور و گریه مرغانم سوخت
نوبهار عجیبی صحن گلستانم سوخت
شعله آتش عشق دل انسانم سوخت

گداز قافلہ با یک نفس آسوده نداشت فلک افلاک بسیلاب شرکم در چرخ بلبلم در قفس و دور ز گلشن به بهار کار و اتم همه بگذشت من و تنهایی	غم آوارگی کرد بسیارم سوخت بود تا چشم سپیدت یکم طوفانم سوخت در چمن نغمه مرغان خوش الحانم سوخت غم و ماندگی از قافلہ یارم سوخت
--	--

داغ بر قست قرار دل بتیاب نیاز
جانباران گهر چشم در افشانم سوخت

کافر عشق ز رسم وره ایمان برگشت بسکه از چشم یست کسی سرمه میتوان از دو جهان از دل بران برگشت دوش از جلوه ناز تو بچشم گلشن نظر اهل نظر منتج کشف است و شهود قید مذہب سبب سلب بچهره ناوید هر که سودائی محبت بسز زلفت تو کرد	محو نظارہ جانان زد دل جان برگشت دلم از ذوق می ساغر دوران برگشت مگر از عهد وفائی تو که توان برگشت بلبل از ناله درد گل خندان برگشت صوفی سایه فیم از حجت بران برگشت دل بی قید ز سر بر مسلمان برگشت نقد جمعیست دل او پریشان برگشت
--	---

نگه لطف تو کسوی نیاز آندیت
روزی از رنج و غم و غصه توان جان گشت

آنچه بآباد کشان ساغر صہبیا میکرد متن حسنت که قضا و قدر انشا میکرد جوش عشقت بسر مستی صہبیا میداد دیدہ میساخت ہر جای خیال خالت چشم ز گس بچمن راہ کہ ہمیداد خدا سحر از آمدت غنچہ خبر داد کہ گل	دو چشم تو بہ مخمور دل مامے کرد کاش با حاشیہ مہر محشائے کرد دل صد آبلہ ام جلوه مینا مے کرد دل ناویدہ مقامش بسویدا مے کرد گوشت گل آمدنیہای کہ اصفائے کرد نظر لطف سویی بلبل ریشدائے کرد
--	---

کاش میبایست و بخشش بخت و امید کرد
 باز پامالی هر گشته کف پامی کرد
 بر سر گشته جور تو چه هیجا می کرد
 که مدام از سر الطاف تقاضا می کرد

صانع جزو کل این جوهر فرد و همت
 دست بیداد تو می گشت جهان را یکسر
 چرخ اینهمه بهیروی و بیداد گری
 شد بفرمان کسی جان دل و ایسا نم

گر شود جلوه گر اندر نظرش یار نیاز
 یوسف مصر کند آنچه ز اینجا می کرد

شب در آئینه خود صاف تماشا می کرد
 هر که می جست ترا و ای چه بیجا می کرد
 که تنه شال پری جلوه گری با می کرد
 ورنه این قطره چرا شورش دریا می کرد
 هر یک حکمت گیر می شناسی کرد
 ناخن شاه داشت چو گره و امید کرد
 در مشرق نظرش لب بدعا و امید کرد
 محتسب سبب این شورش غوغا می کرد
 ساغر چشم تو سستی صهبا می کرد
 میکند آنچه بعد فکرمیجا می کرد

دل ما آنچه را غبار متناسی کرد
 بحریم حرم و دیر و کلیسا و کنشت
 شیشه بود و لم که طلسم حیرت
 عین دریاست جابم بنگاه تجش
 کمی قدم و افزونی جاهش با هم
 حاصل غیرت من بود پریشانی دل
 دل من همچو سپندان بر آتش عشق
 در برم آبله بود پر از خونستاب
 لب میگون تو میبایست مراستالت
 قوت شاه نجف دین که یک نیم نگاه

اے نیاز این همه اعجاز کس می گویم
 که حقش یاد به منزل وظه می کرد

وز شربت وصال بدر دم دوا کنند
 شاهان از نگاه بسوس گدا کنند
 در دل چرا تجلیل بال هما کنند

اے کاش که ز تلخی حیرم رها کنند
 از بنده پوری و نوازش بعیدیت
 آنانکه زیر سایه مهرت مقام شانست

شوریدگان حسن و جمال و جلال یار
دیوانه گان بادیه پیمای عشق او
آن چشم التفات که بر حال دیگران ست
بر کشتگان چشم وایسران دایم زلف
مارا برو برو دگران را بیابیا
در رشته مراد من افتاد صد گره

تسکین دل بملک دو عالم کجا کنند
بهفت آسمان بچشم زدن زیر پا کنند
آیا بود که عشر عشیرش بجا کنند
غور بر راستا و نگاہی چسپا کنند
براجفا و جور و بر آکھا و فاکند
باناخن مژہ مگر این عقدہ واکند

جانان بسوی اہل نیازت گذار کن
تاجان و دل نثار و فدای شاکند

بست آمد و گلہ ستہ بھار آورد
نزانہ نامے طرب نغمہ ای جان افرا
فروستی و جوش و خروش ستان را
جفاکشان خزان خوشی مبارک باد
شکفت غنچہ دل از ہوائی فصل بہار
رسید باد صبا سویی بلبل مضطر

نشاط و خرمی آمادہ در کنار آورد
رباط خورد و ف و چنگ را بکار آورد
ہوائی نشانی بخان ہوشیار آورد
بھار آمد و گلہا بشاخ سار آورد
نہال خاطر تخی بستہ برگ بار آورد
قدوم موسی گل گفت در قرار آورد

حضور خسرو ہندوستان نظام الدین
نیاز جان و دل خویش را نشان آورد

وای بر غلطیدہ و خون کہ قاتل بگذرد
شستہ ام درستان خود از زندگی و بیدلی
جز دم شمشیر نوک تیر آن خونخوار کیت
نوبتم در ناتوانی تابا بن حد سر کشد
ہمچو طوفان ست پیدا از شرک شک من

اوچنان ماند پتان دین ہمچو غافل بگذرد
کار بر جان بفتد چون نوبت از دل بگذرد
محرم درد کہ آن بر جان بسمل بگذرد
آہ را ہم زور بازوی کہ از دل بگذرد
می نہ بینم کشیم بروی ساحل بگذرد

عاشقانرا غم عجب مونس بدست افتاده است دشتم دل یاروکاری یار آنهم یار برد در غم جانان بیایا منشین ای عذلیب	غم اگر مونس نباشد سخت مشکل بگذرد کیست یار چایمن یارب اگر دل بگذرد کیس جیات چند روزه حال شامل بگذرد
اهل دل گویند ما را آفرین بادای نیاز این نیازم گرسناز او مقابل بگذرد	
گر شبی آن ماه تابانی به محفل بگذرد آنکه او دل دارد از وی حالت بیدل ببرد عاشقانرا سوئی جانان عشق کامل رهبرست آرزویم جز تماشای جمال یار نیست	حیرت بر شمع و بر پروانه مشکل بگذرد در بیدل را کسی داند کز دل بگذرد عاشق ارضا دق بود منزل بمنزل بگذرد نیست امکان اینکه در دل هم باطل بگذرد
فکر بهبودی شربت در خاطر نداری نیاز که تواند به شبنم زنجی که از دل بگذرد	
صورتیست است لیکن معنی دارم پانز راه حق سر کردن آسان نیست جز رفتن بر سر نیست جز هستی حق پیدا و پنهان در وجود باطن ظاهر خود او هست اول آخر خود او است هم خود و شیخ و برمن هم خود او دیر و حرم هم خود او مست می بینان هم ساقی خود او است هم خود او معشوق عاشق هم خود او حسن و عشق هم خود او اندر تماشای جمال خود بوجد هم خود او مستغرق در یای نیرنگی خویش هم خود محجوب و خود ز خود پنهان شده	باطنم از او مطلق ظاهر هم در قیرو بند اندرین راه باید ایدل هست مشکل پسند چشم دل بکشا و بنگار بحجاب ای هو شمن برتر از چند است چون هم جلو گردد چون چند هم خود او خلد است رضوان هم خود او نازگزند هم خود او ملا و اعظا گرم جوش عطا و پسند هم خود او معبود عابد در نگاه هو شمن هم خود او آتش عشق است سوزان چو پسند هم خود آواز سر انکار بر خود ریش خند خود نقاب خود شد و بر رو خود خود را فکند

خوش حق این حق بین ناشوی حق عاقبت

طالب حق را نشان دهم ز راه حق پسند

نکته تحقیق بشنو از نیازی بی نیاز
کیمن همه نقش دو عالم نیست الا نقش بند

دارم ای عشق ز تو منت و احسانی چند
هر که دل بند تو شد گشت زهر بند آزاد
به گدائی ورت شاهی عالم چسبم
چشم وزیر مداحم بکجا ابر کجاست
فیض و بیادلی دیده در بار من ست
اثر حضرت عشق ست که دارم در دل

مشکل چند مرا کرده آسانی چند
خوار و ویران شد در عهد زندانی چند
تاج بخشان جهانند گدایانی چند
آن همه کان در این قطره بارانی چند
جیب قلزم شده پر گوهر غلطانی چند
لاله زار عجیب رشک گلستانی چند

غزلی شسته و رفت و گر گری نیاز
که بخوانند درستان در غزلنیانی چند

نیست تنها بغمت تاله و افغانی چند
مے بر آید شرر از بن بهر بونی تنم
اشک رنگینم از آن بجای چشم دارم
غمزه و طرز و ادا عشوه و ناز و شوخی
نیست نرگس بنرام که زری حسرت
تا تو آئی بنظر غمیر تو باید در چشم

دارم از سوز درون بهر تو برانی چند
تا فلک رفت سر شعله نیرانی چند
که نثار سرتست این درو مرجانی چند
دلبری را چه فرساده سامانی چند
خاکم آورد بیرون دیده جیرانی چند
صف مرقا نست مرا حاجت بانی چند

غزلی تازه و گر گوهرین طرز نیاز
که بشنوند بر قصند سخندانانی چند

نیست در کوئی تو تنها سر قربانی چند
استخوانم شده از سوز و درون خاکستر

فرش پایت همه جامه مردم انسانی چند
شعله ز آتش عشقت به نیستانی چند

اثر الفت لست پریشانی دل
نیست آینه برویت متجسس تنها
فیض محبوب الهی ست که در خط بند

چون پریشان نشود یار پریشانی چند
صف زده هر طرفت دیده جیرانی چند
خروانی دوجها نند گدایانی چند

دزبان ست که جانم به نیازش برود
بسد در تن من هر نگهش جانی چند

امیرالمؤمنین صدیق اکبر
رئیس العاشقین صدیق اکبر
رفیق مصطفی در غارت تاریک
نشار حاضر بر مصطفی کرد
ببین اندر کمالات نبوت
بنی راد او حق تسکین بطرح
امام هر که و مره از صحابه
باجماع صحابه شد مقدر

امام اسلمین صدیق اکبر
انیس العارفین صدیق اکبر
بنوده غیر این صدیق اکبر
یار کاروین صدیق اکبر
زامت بهترین صدیق اکبر
باز از زمین صدیق اکبر
که شد ای دل جز این صدیق اکبر
بنی راه انبیا صدیق اکبر

نیاز از بهر آن تدش آمد
که بود ست این چنین صدیق اکبر

بشمار از سر ششم گذر در بیخ مدار
فسان است مطول تطاول زلفت
گرفت آتش عشق ز فرق تا بقدم
اگر چه لطف جو اجم امید نیست زیار
اگر چه صید ز بوم و لیکن ای صیاد
منو و پیچ از خوشیستن مرا خبرت

بناز کشته خود یک نظر در بیخ مدار
سماع مختصری زان سر در بیخ مدار
ز آب پاشیت ای چشم تر در بیخ مدار
بلاغ نامم ای نامه بر در بیخ مدار
گرفتم فی صید و گر در بیخ مدار
خبر ز حال من بخیر در بیخ مدار

نظمت شب زلفت بغیب افتاد بهار داغ دلم رشک گلشن امست هنور قابل پیوند خاک حلیم نیست شکیب و تاب توان همراه دلم زلفت است	ز جلوه رخ رشک قمر در یغ مدار پری رخسیر باغم گدر در یغ مدار ز دستکاری خود بخیه گر در یغ مدار تو نیز بے دل جاغم سفر در یغ مدار
--	---

نیاز داری اگر آرزوی دولت فقر

ز صرف ماحضرت تالبر در یغ مدار

دارد دل دیوانه ام سودای لیلانی دگر در سیر نظر بنمایم طرز دگر حسن بجم چون من ز سر تاپای خود صرف تمنا نشینم نارفته راه یک قدم طی حاصل کز دام در هر شکست و ریختن مستحکم شدم حاصل	مجنون طبع و شیم بگزید صحرای دگر هر لحظه بنیم جلوه هر دم تماشای دگر بچشم نمانده نازم حرف تمنای دگر ناداده جای خود ز دست سوداگر در سیر یافتن ز یاد ریافتم جای دگر
---	---

در حالت نزع نیاز ای یار جان خشم بیا

بهتر نبات زین علاج ایندم مداوای دگر

میکند با من دلم هر لحظه اظهاری دگر بلبل دستا نسرای جان مادر سرنوای می نماید هر زمانم محرم اسرار غیب حسن دیگر میشود در سیر نگاهم جلوه گر که شود قافله بمهر راه رویان جهان رتب ارنی میسر آید موسی هر موسی من چشم عالم بین چه تاب آرد بخورش عشق بازان حقیقت است از سر تا قدم	از دروغم میزند سر سر دم اسراری دگر میدهد ما نشان از سیر گلزاری دگر یار من با طرز نو در رنگ گفتاری دگر میکند هر دم تماشای رخ یاری دگر چونکه اینها قطره اند از بحر خاری دگر میدهد در سیر تخیل جلوه دیداری دگر دیدن رویش بود مقدور البصاری دگر راه و رسم دیگر و اوضاع و اطواری دگر
--	--

<p>علم بھی در کنار اندازو گیر از دل سبق ہستم از صبح ازل درستی جوش و خروش</p>	<p>نکتہ عشقت کند حل بخت تکراری دگر خورد ام من جامے از دست خمار دگر</p>
<p>اے نیاز از جوش مستی یکدمی فارغ بنم نیست جز ہوئے و شور م تا ابد کاری دگر</p>	
<p>ہر چہ از سحر و فسون اندر جہان می بینمش نیست پروای دلم را غیر پروای بتان جنت الما وای دل کوئی بتان دانستہ ام در ازل شغل دلم ہر بتان می بودہ است</p>	<p>جلو و چشمان فتان بتان می بینمش فارغ از سود و زیان دو جہان می بینمش زان جہت مستغنی از حور و جہان می بینمش زین سبب و زوشت اندکار آن می بینمش</p>
<p>طالبان بر خیز و چون سایہ ہمدرد نیاز زانکہ در را حقیقت خوش روان می بینمش</p>	
<p>آنچہ او صبح ست از روی بتان می بینمش ہر چہ از سحر و فسون آید پدید اندر جہان دل بامید یکہ گاہی دست بردا من زند جان بقالب تنگ گشت و نالبا تم آمدہ آگہی کے باشدش از شور و غوغای جہان چون نباشد این دماغم ہیداع از بوی گل نیت سجدہ بسوی کعبہ چون آرم بدل دیر را دامن حرم در پامی بت سر آورم بت پرستی کے گزارم ناصحا منعم مکن</p>	<p>و آنچہ از شام ست از روی بتان می بینمش غیر و چشمان یادوی بتان می بینمش در تہ خاک رہ کوئی بتان می بینمش دل ہنوز اندھے جوئی بتان می بینمش روز و شب در شور و مہوی بتان می بینمش پر مایع از بوی گیسوی بتان می بینمش سر نہادہ سوی ابروی بتان می بینمش زانکہ وجہ اللہ خود روی بتان می بینمش آنچہ مینخواست حق سوی بتان می بینمش</p>
<p>ز اہد نام صنم گیر از ادب پیش نیاز چونکہ از قوم دعاگوی بتان مے بینمش</p>	

آنکه بدسیر نهان نور عیان می بینیش
در مقام ذات خود نام و نشان خبری نیست
رتبه اش عالی ست از بودن دین کون مکان
در تماشای جهان چون لاله ادا خلوتش
گاه صاحب هوشت عاقل و اعطای عالم شود
گاه بانار وادایش شوخ و شنگ دلربا
گاه بسمل نیم جان مجروح شمشیر تبار
گرچه پوشد کسوت بسیار در رنگ هزار

هم ز عالم برتر و هم عین آن می بینیش
باز در اسم صفت نام و نشان می بینیش
بوی عجب بستم که هم در هر مکان می بینیش
گر در دین آن خود این آن می بینیش
گاه مست اندر سیر معانی می بینیش
در لباس گلرخان خود و نوجوان می بینیش
شکل ارعاشقان بس ناتوان می بینیش
لیک من اورا چو یک نام بهان می بینیش

دل که بود اندک شرم پیرانه تیار در دو غم
گم شد اندر عشق بے نام و نشان می بینیش

مست گشتم از دو چشم ساقی پیاده نوش
یارب این چشم مست با جادوست که بیلتش
شد تنم هم رنگ با جان جان به تن هم رنگ
گفتمش ای جان من هم جان هم تن خود توئی
نیست اندر اختیارم ضبط حالت چون کنم
دی بدم من شیخ دین و سجده خوان مسجد نشین
زهد و تقوی در گندم زیر پای آن صنم
زاهد البشیر خدا را آنچه می گویم ترا
خدمت پیر معانی بر خود گرفته فرض عین
بر در میخانه بنشستم بصدد عجز و نیاز
عالی پرورش است از غفلت و شورت نیاز

الفراق ای رنگ ناموس العواض ای عقل و هوش
بهم دریا می محیط این قطره ام آمد بچوش
بسریدم بهر جا که خواب جان به تن خانه بدوش
گفتی فی الواقع ولی در تنه این برار کوش
می برآید از دروغم می خروش می خروش
هستم اکنون بت پرست و کافر زار پوش
مدهم عشق ست زندی مشربم جوش و خروش
زهد بمعنی گذار و جام عشق از من بنوش
کمترین از بندگانش بنده ام حلقه بگوش
گشته ام از بهر کید و جام می طاعت فروش
یکدمی ای یار من از او هو بس کن خموش

پرتو مهر قدیم است این مهتابان عشق
دود آه سرگشتی از سینه سوزان من
عاشقان در بنیوانی خسرو بیامی کنند
شمع و پروانه بهم دارند ربط عاشقی
در حریم وصل جانان در نهادم چون قدم
صبر دل بوش سرمه چون طاقمت مہمان نداشت
دارد آزای ز تعلیمات و ہی بیگمان
کافر عشقم پیرس از دین من ای ہم نشین
قارع از رسم وره گیر و مسلم ان ساخت
کشته شمشیر عشق از مرگ با شرورایان
لبس فی شوق الحقیقه من متاع غیر حق
لطف سیر عشق بازی از سحر بی سحر
در آگاه شوگاف دیده اهل نظر

جلوه نوری کلیم است آتش سوزان عشق
بد بسم الله باشد بر سر دیوان عشق
شاهی کونین دارد بی ستر سامان عشق
نیک سجدیم نور سرد و درمیزان عشق
هستیم را کرد بیرون از درش دیان عشق
خود بر رفت و خانه را بگذاشت با مہمان عشق
ہر کہ دارد پای و زنجیر زندان عشق
عشق اسلام است دین در ملک تران عشق
مرحبا صد مرحبا بر لطف بر احسان عشق
زنده جاوید باشد مردہ بی جان عشق
لبس حسن و الفنا جلس علی کمان عشق
کاندین میدان سحر گویت و چون عشق
بیک ہر پردہ دارد جلوه جانان عشق

چشم اوراک خمر و راہرہ بخور نیاز
از تماشا سے کہ بیند دیدہ حیران عشق

باز بر تخت و لم شد جلوه گر سلطان عشق
بعد و ہی سر کند در یک قدم بر اشتق
چو شش دریای عشقت اینچہان آنچہان
یک نمود این کثرت و ہی بیک دو کوکم
گرچہ یک آسان عشق آسان کند مشکل
آب حیوان مرگ باشد در مذاق عاشقان

سوخت زخت ہستم از آتش سوزان عشق
طرفہ طرفہ دارد این جولانی بکران عشق
گنبد گردون جہانی با ش از عمان عشق
بوالعجب ماند من ز کار خنجر بران عشق
لیک مشکل تر ز صد مشکل بود آسان عشق
زندہ جاوید ہستم این کسان از جان عشق

زاهد نابین اگر بتیاری دے دارد هوس لبت آئین عشق از جمله ملتہا نکوست چون زلیخا من اسیر یوسف مصری نیم نے بوصل آرام جان فی ذوق آردگی	مان بکش در دید کحل صفا ان عشق زینجہت رہ میر و ہم بر جادہ یاران عشق در نظر دارم ہزاران یوسف کنعان عشق از کہ جو ہم چارہ این درویدر مان عشق
---	---

ای نیاز از گفتگوی این آن پس کن خموش
محو شودر مناشا سے رخ جانان عشق

جلوہ گاہ ذات بین در منظر الوان دل گنبد گردون عالم از جبابے پیش نیست دید چون میدان دل بران و سلم نقوش چون زلیخا کے شوم من مبتلائی یوسف در جناب دل بصیرت جان ہمیدارم نیاز	عرش سلطان و جوی این کرسی مکان دل کو نمودار آمدہ از بحر بے پایان دل منتج عکس قیاس ست حجت بران دل صد ہزاران یوسف مصری ست کنعان دل تا ابد باشد ہمین سان ست من مان دل
---	---

از بیان این و آن خاموش بشین ای نیاز
باش مستغرق بیدار رخ جانان دل

در راہ حق اندیشی میجویم و مے رقصم جائے زمی باقی از دست خوش ساقی از جامہ جسمانی زان یوسف لاثانی کہ گریم و کہ خندم کہ دست زغم کہ پا در شوق جمال او یکدل شدہ ویکرو در راہ شد و آمد مانند دم سبید	دست از خودی و خویشی میجویم و میرقصم با کثرت مشتاقی می جویم و میرقصم بوی خوش و حانی می جویم و میرقصم از مستی و جوش اندر ما ہویم و مے رقصم لا و احد الا ہو مے گویم و مے رقصم ہم سبزہ منطہ میجویم و مے رقصم
--	---

چون رفت نیاز از خود و از کون و مکان برشد
زد لغرہ کہ من بے خود خود اویم و میرقصم

دُمی نظاره روی توای یار آرزو دارم خیال لِف ویت رشتہ ام از کفر و دین شکست مگر گردیده ام گرد تو اند خواب آسایش بسہلی از نگاہت میشود ہر مشکل آسان حضور خویش یادم گیر و اندک مہر کن یا قہر وطم دانای دہر میرازی کوہ نمکینی ست	بیرون آرزو سر پریدہ کہ بسیار آرزو دارم نہ من تسبیح میخواہم نہ زنا آرزو دارم کہ من سر گشتگی چون پرکار آرزو دارم بانصاف از نظر سازی چہ شوار آرزو دارم بہرگونہ بدر بار تو یک بار آرزو دارم باین جنس اگر انمایہ خریدار آرزو دارم
--	---

نیاز این شیوہ را بدتر مرگ خویش میدانم
کہ درد یار را در مان از غیار آرزو دارم

نہ انکارم ز اغیار ست نے یار آرزو دارم چو بر مرکز ششم یافتہ جای و مقام خود شب بخت سیدہ را صبح از مہر تو میخواہم ز قید کفر و دین عشقم اگر آزادی بخشند مقام بخت دل میخواہم از چشم تر قمرگان نگاہ اندکے مہری بفرما بر دل زارم بدور زندگی یک لحظہ آسایش نمی بینم	خداوند اذل بے شغل و بیکار آرزو دارم ولاگردش چہاں شکل پرکار آرزو دارم کشود کار آسانی زو شوار آرزو دارم شوم کافر اگر تسبیح و زنا آرزو دارم کہ این مقصود خود را بر سر دار آرزو دارم اگر انصاف فرائی چہ بسیار آرزو دارم ز فیض علم توای مرگ زہنا آرزو دارم
---	---

نیاز از توبہ عقل و خرد ہرگز مپرس از من
کہ ہر دم مستی از چشم سرشار آرزو دارم

تا جان خود بہ دلیر جانانہ دادہ ایم در بوس ما بیات نہ وہم تلوث ست از ما گرہ کشا ز دل مو بہوے یار حران ما بدور تو ساقی برای چہیت	آتش ز روی شمع بہ پروانہ دادہ ایم جانا بختی کہ بوسہ پاکانہ دادہ ایم سو گند زلف او توای شانہ دادہ ایم در قیمت مے تو دل آیانہ دادہ ایم
---	--

ز نارید و ششم بدد زلف تو مارا	روی تو کند راهبری سوی صوابم
مارا بکتاب دیگری چیست حواله	دل در بر خود دارم و این ست کتابم

بر عجب زو نیازم نظری لطف و کرم کن
 بخود ز خودم ساز بنوشتان می نایم

ز جادوی نگاه دیده آن یاری خورم	خرد کم کرده دیوانه و مجنون و محورم
بگو شمع چون درآمد از لب شیرینش آواری	شمع مست است در بلا افتادم و شورم
اگر یابیم بجای سر و گرسر جای یافتند	ز مدیوشتی و قمرستی خود مغذور و مجبورم
بسوی کوی او بوییم جمال روی او جویم	چه کارم آیدای جانان نهند از جنت محورم
گدا و بنوایم ساز و بر گم خوش نه آید	کلاه بی سری بر سر بیت از تاج فغفورم
دو نیم کرد تیغ ابروش در طرفت ایمنی	بجد الله شهید اکبرم ماجور و مغفورم

مقام می نیاز اندر جهان هر کس بیند اند
 فرید و شمع و قلم و مهر نگ منضموم

بطون حق مبطن دان بجان جان نه باقم	ظهورش آشکارا بین بروی وی اعلاقم
فروغ مشعل نور قدم کردست تا باقم	چه تاب آرد حدوث تیره باشمع فروزاقم
مقدس طینتم عالی نژادم اینقدر داقم	که نماید گل لای فنا آلوده داماقم
ز بهر تشنگان آب و برای مردگان جاقم	علاج علت و رحمت شفای درمندانقم
بود کل البصر در دیده نظاره دو عالم	غبار گرد پای خاک آدم خیر النساقم
برای نه عرض ذاقم جوهر خسته را جوهر	که خود اصل الاصول ستم و کن حلاله کاقم
برون آمد ز بحر ذات من صد گوهر جان	و لے آدم در یکتاست زان دریای عماقم
خور و مه روز و شب حیران بشوق دیدم گریان	بگردم چرخ با صد جان بلا گردان قمر باقم
نه کافر گفتیم باید نه مومن خواندقم شاید	که نه در بند کفر ستم نه اندر قید ایمانقم

<p>نه قید بند در پایم نه بند قید بالایم نمود جان و تن درین نباشد جز خیال فن بشان تازه میگردد عیان از کمن غیسیم نیاز و عجز و نیایی اگر یابم دمی در من جهان پر غفل و شورست از گفتار شیرینم بیدار حقیقت تا سر خود رانم در بازی</p>	<p>جز این و آن بود جایم نه در اینم نه در آنم نه جان میدارم و نه تن که من خود جان اینم نه یابند اهل دم بدو آنم بیک شامم به یمنی بر سر ناز و غنا اندر دگر آنم کجایابی سخنگو چون لب لعل شکر دادم نیایی یکسر مورا ز سر گوی و چو گامم</p>
<p>ره راز و نیاز من نه یابند گدازان نه بیند خفاشان رخ خورشید عرفانم</p>	
<p>در آمد بر سرم ناگه شب آن شمع شبستانم نهاد اندر نهادم آتش حسنش خیال آتش خبر از خوشی تن یک لحظه یک ساعت پندارم مثال برق بر من بر افتاد و از سرم گذشت نه خوابم ماندنی راحت نه تابم ماندنی طاقت جنون در جان من پیدا قیامت بر سرم بر پا چه وحشت داد این سودای من یار یارین سعیت جنونم پرده در شد نیچه زورش چه گویم من نیمتر سرم من ای و اعجاز هول آتش و درخ گداز کاروان بخت دل راه تری افتاد</p>	<p>ز د آتش در پرو بال دل پروانه جامم که از سر تا قدم یکسر رنگ شعله سوزانم چنان محو خیال و جلوه جان بخش جانم تن جان رفعت رفعت از سرم ایوای جانم نه تقوی ماندنی طاعت نه دین ماندنی ایمانم بدل اندوه ماتها عجب سازت مسامانم جهان از عرش تا فرش آمده همزنگ زندانم که تا پایان دامن شد سرچاپ گریبانم که صد چندست از وی گرمی جان سوخترانم به هر دم میچکد قطرات خون از چشم گریانم</p>
<p>نیاز از شور تو عالم شدت افسانه عالم نمودی فاش ای نادان بخلق اسرار پنهانم</p>	
<p>میرید پر مغام و گریه منم دادم</p>	<p>خراب باد و آنم و گریه منم دادم</p>

همین که پیر مغال نیت پیر مرشد من
 بدل چو زمره عشق نایم بدید
 شتر احسن رخ دوست آتش زده است
 بقول بدیه نما شاه حسن یا منما
 درون آینه خویش ناخدا دیدم
 ز راز دهر چو یکم که خود گم یاران
 خدا پرستی من تا خدا یم برساند
 شبنده اگر از من صلاهی سبحانی
 کمال فخر شده است از ظهور فخر الدین
 بیار محو شدم چون جناب مروریبا

بس است نام و نشانم و گرنه دایم
 چو من بشور و فغانم و گرنه دایم
 حریق سوخته جا نم و گرنه دایم
 فدایت ابدل جا نم و گرنه دایم
 بسوی خود نگرانم و گرنه دایم
 جز این که بیچ ندانم و گرنه دایم
 فزون ز حصرو بیانم و گرنه دایم
 تو گفتی بزبانم و گرنه دایم
 فدای اودل جانم و گرنه دایم
 ز چشم خلق نهانم و گرنه دایم

ز بے نیازی خودم و دهم خیر به نیاز
 که جان جان جهانم و گرنه دایم

عاشق بے خبر منم نه منم نه منم
 سوز دل و جگر منم و حشت پرده در منم
 اس منم خطر منم زهر منم شکر منم
 شام منم سحر منم شمس منم قمر منم
 این همه بحر و بر منم وین همه خشک و تر منم
 شاهد دلربا منم مطرب خوشنوا منم
 حسن و جمال حق منم عز و جلال حق منم
 طوطی صد زبان منم بلبل نغمه خوان منم
 آدم و تنبیت نوح بود غیر حقیقت منم نبود

عارف باهنر منم نه منم نه منم
 دانش بجهت گر منم نه منم نه منم
 نفع منم ضرر منم من نه منم نه منم
 در همه جلوه گر منم نه منم نه منم
 قطره منم گهر منم من نه منم نه منم
 سمع منم بصر منم من نه منم نه منم
 حشمت و جاه و قدر منم نه منم نه منم
 روضه منم شجر منم من نه منم نه منم
 صاحب هر عصر منم نه منم نه منم

<p>موسیقی جلوه بین منم قلعه فلسطین منم علیه میرم منم احمد باستی منم صوفی با صفا منم بے خود و با خدا منم</p>	<p>نور منم شکر منم من ز منم ز من منم جیدر شیر ز منم من ز منم ز من منم اہل دل و نظر منم من ز منم ز من منم</p>
	<p>راز و نیاز خود منم سوز و گداز خود منم کرده قدم ز منم من ز منم ز من منم</p>
<p>من ز منم ز من منم من ز منم ز من منم فلن متین حق منم شرح مبین حق منم کعبہ منم حرم منم دیر منم صسم منم عشق منم خیال منم ورد منم زبان منم دوہ منم چین منم لاله و نسترن منم بلبل داستان منم طوطی خوش زبان منم</p>	<p>رفته زنجیر منم من ز منم ز من منم سیر منم علن منم من ز منم ز من منم مومن و برہمن منم من ز منم ز من منم روح منم بدن منم من ز منم ز من منم بہم گل و بہمن منم من ز منم ز من منم گوش منم سخن منم من ز منم ز من منم</p>
	<p>عجز نیاز ہم منم خوبی نیاز ہم منم حسن منم محن منم من ز منم ز من منم</p>
<p>چون یار بہ زرم آمدہ پوشیدہ نقابم حرفے ست جهان از ورق و قمر علمم دریای محیط ست وجودم بحقیقت عالم شود از مست ز چشم من سرمست سلطان جهان ہستم و آزاد ہر قید چون مہرمن از مطلع غیب آمدہ ہرین ای مردہ دلائل عین حیات ابدیم از کشف و کرامات بلا قید کہ اینہا</p>	<p>پس کس نبود صاحب او غیر حجابم من نسخہ بجامع عجبے طرفہ کتا بم در صورت خود گرچہ بہ تمثال سرا بم یاران چہ عجب بہت کہ من کہنہ شرابم گو شکل گدا یانہ بقیب بدگل و آبم ذرات جہان جملہ عیان گشت زنا بم وی نشہ لبان سوی من آید کہ آبم افتادہ براہند بتعداد و حسابم</p>

خود عاشق خود هستم و مشتاق لقایم
در شکل نیاز آمده ام باتپ و تابم

با همه خوب و سیم عاشق روی کیستم
در دل این تپیدگی و زخودم این سیدی
جلوه گرم بهر بیت نعت منت صفت
مست ز بوی من جهان پس نگهتروان
رسته ز دامن بسم و جان بسته موی کیستم
ساکن کنج پیچودی لبیل خوی کیستم
سجده کنان بجان دل جانب سویی کیستم
واله و مست در پی نگهت یوی کیستم

با همه دلبری و نیاز شیوه گرفته ام نیاز
خاک منظر بر پا در ره و کوی کیستم

بیچون و بیچو هم غنقای قاف قدسم
از وحدت معتراف و کثر تخم بسم
بے رنگی ست رنگم رنگت عارضه شکم
از خلق ما سوا ایم و ز امر ما ایم
بے نام و بے نشانم بے شرح و بے بیانم
هر چند در ظهورم نور ظلام و نورم
صدر همه صدورم از بهم خلق نورم
هر قبله سبب رویم هر سجده هست سویم

سلطان بے نیازم گو عورت نیازم

من آن نورم که اندر امکان موجودم
نه از عالم بیانی بودنی آدم نشانی داشت
بیستم آنقدر شد منبسط از حب پیدایم
بیولائی و عالم ماده ارواح و اشباحم
با شرف خودم نمودن شاید و مشهور بودستم
که از نظاره حسن خودم خوشنود بودستم
که با یک نقطگی صد خط ممد بودستم
حیرت جسم و جان را همچو تار بود بودستم

ز بهر رفع شرک دفع و همی هستی غیری
لباس بوالبشر پوشیده مسجود ملک گشتم
گه ادریس گاهی تثبیت گاهی نوح که گوین
گه صالح که ابراهیم که اسحق که یحیی
برای یک کسان امر و نقد وقت شان گشتم
بدریای حقیقت بهر غواصان دریا دل

بشکل انبیا و اولیا موجود بود ستم
بتصویر محمد حامد و محمد بود ستم
گه یوسف گهی یعقوب گاهی بود بود ستم
گه موسی گه عیسی گه داود بود ستم
ز بهر دیگران روز جزا موعود بود ستم
بهر عهدی و عصری گوهر مقصود بود ستم

نیاز اندر حقیقت لایزال و لم یزل هستم
مگر یا این لغین نیت و نابود بود ستم

ای طالبان ای طالبان من باشم بر آتم
این دوری و مجوریم از و هم پذیرا شستم
ثابت نرم من از همه بے آنکه اشتباه کنند
بر عکس رسم این جهان در پرده بیابانم
هم صورت ناسوتیم هم معنی لاهوتیم
در جلوت فرق آدم از خلوت جمع شیدان
هر چند نبود غیر من در عالم نو و کهن
باحسن خود در باختم من زو عشق عاشقی
که شخم اندر خائفه که زدم اندر میسکده
هم اول و آخر منم هم ظاهر و باطن منم

هم جلوه گرد دیده با هم مضمر دلها ستم
در نسبت خود با شمار یا و موج آسا ستم
بے آنکه بشنا کنند از جمله مستثنای ستم
چند آنکه بے پرده شوم در پرده احفا ستم
پنهان تن از پنهان و هم پید از پید آتم
از انبساط نور خود نرم جهان آرا ستم
در ذات بخت خوشین بر رتبه علیا ستم
هم لیلی و مجنون منم هم وایق و غدا ستم
که سحر و سجاد هم گاه می و بینا ستم
هم عالم دنیا منم هم شاعر عقبا ستم

گاهی نیاز ایمان من که بے نیازی شایمن

این هر دو میزید من هم بنده هم مولا ستم

خواجہ خواجگان معین الدین

نخسہ کون و مکان معین الدین

سیر حق را بیان معین الدین منظر و جلوه گاه نور قدم مرشد و راه نمای اهل صفا عاشقان را دلیل راه یقین خواجہ لاسکان و قدس مقام	بے نشان را نشان معین الدین آفتاب جهان معین الدین ناوی انس و جان معین الدین سید راه گمان معین الدین آسمان آستان معین الدین
---	---

قرب حق ای نیاز اگر خواهی
ساز و در زبان معین الدین

تنهانه چاک زد بگریم اینچنین گر لاله زار نیست و دم از بجوم دارغ بترے دگر دوستی فقر گشت آرزوست و اگر دستان زلف گره گیران نکار نیسان شکسته قدر گهر بیتزل شود ای رشک شمع تابش بتاخم آمدی جمع دست حاصل از دوست ای رقیب و در مرا علاج شراب وصال است ظالم بیاک میثوم اسیرم اگر شتاب تا دارغ بشجار غ وطم ماہتاب گشت	دست جنون نمود بدامم اینچنین پایے کہ کرد رشک گلستاخم اینچنین لشت چشیده از لب پیکام اینچنین کاشفتہ روزگار و پریشاخم اینچنین از کان دیدہ گهر افتاخم اینچنین شد صرف سوختن بدن جاکم اینچنین روئے کہ دیدہ ام کہ پریشاخم اینچنین بیدرد من بساز تو در ماہ این چنین کردی تو در کشیدن پیکام اینچنین شد لیلۃ البراة بکاشاخم این چنین
--	--

دارم بطبع میل سخن سنجی اسے نیاز
خواهم کہ یک دو شعر و گر خواهم اینچنین

محو نظارہ رخ جاناخم این چنین میسوزی آبخنان کہ نہ دودی از شعله	آئینہ واردیدہ جبراکم این چنین بس بس مسوز آتش پنہاخم این چنین
--	---

دولاب چرخ میشود آخر غریق آب
 یارب روان ز نشتر مژگان کبیت این
 تالسته ام خیال رخ و زلف آن نگار
 کودانستم که بود حصول تمام عمر
 لب خشک و تشنه کام و جگر تفتنه ام هنوز
 بے گریه سوخت گشتم و با گریه آب برو
 زین بیشتر تو من شری الحال من تو ام
 مضمون آه و ناله موزون بخاطرست

گر هست سیل دیده گریه کم این چنین
 فواره روان زرگ جانم این چنین
 حیرانم این چنین و پریشانم این چنین
 یک جذبۀ تو ساخته نادانم این چنین
 حالانکه غرق قلمم عرقانم این چنین
 گریه کم آنچه نام و گریه با نام این چنین
 بود از برای شکر تو شایانم این چنین
 خواهی نمود مطلع دیوانم این چنین

دو دمن اسه شایسته
 در مجمر سپیدانم این چنین

خدا را ای صبا بگذر بسوی خاکسار من
 نقاب از رخ بر انداز ای قیامت پرور من
 که آمد در دیار من که شد نو در دیار من
 ز حبیب دامنم دست جنون نگذاشت بیکار
 بیکردی زوال فرج این صید زبونم را
 مکن اوراق اجزای حیاتم در هم و بر هم
 بدلق فقر شنای میکنم از خوب طالع
 به عیاری قسم ای یار عیارم مکن نهان
 ز بس محو خیالت در دل شبهای تاریک
 بکام دیده ام صهبای دیداری بنیر نری
 نیاز از عجز عشق رسد این سخن سخن خوشگویی

بر در کوچه جانانم شست غبار من
 قیامت ساز کن امروز میسند انتظار من
 چه شد ای بخیر من که شد صبر قرار من
 بر آس بجیه گر مشفق چه خواهی کرد کار من
 اگر در شان فقر اکت شکست آر و کار من
 مده بر باد ای ظالم کتاب مستعار من
 نه حجم دارد نه کس این طالع گردون من
 که بود این همکنار من که دل بر از کنار من
 سوید اقلب شد تاریکی شبهای تاریک من
 بیندانی مگر گردون خمار انتظار من
 و گرنه شعربلغ غرض کجا کوی بقیر من

گل نشکفت جز دماغ جگر بر شاخسار من
جنون بر خویشیتن ناز و حجب ناز من
نباشد خالی از جولاگری گرد و غبار من
زوید دزدین سید ام جز دانه عشقت
گه گریم گه خندم گه افتم گهی خیرم
من از مسجد بخیانه نه از خود میروم یاران
که از زلفت پریشانم که از روی تو حیرانم
نه آه و ناله تنها دارم اندر عشق بازی
بهر صید ربوبی چشم دالم واسه گردد
جهان با کثرت خود جنب و جود نشد از کفر

بهار سوختن پیدا است اندر لاله زار من
میغلان بر خودش بالذریای خار من
نمایان زین میان میگردد آخر شهوار من
ز خون تاب دلم سر سبز گردد کشتکار من
بیک حالت قرارم نه چه شدای بقرار من
که در دستم نماند ایندم عنان اختیار من
همین کفرست ایمانم همین لیل نهار من
نماشای دگر هم دارد این آینه دار من
ای صحرای که میگردد بود عشقا شکار من
حسابی دیگری باید بفتح شمار من

نیاز از من مجبور در دیار داسنه
که بنود هیچ شئی بر سر دیارند دیار من

دی خرامان میگذاشت آن یار خوشتر من
چون نقاب لطف مشکین از رخ و عارض فکند
خرمن جان جهان را سوخت مانند برق
بسکه در عشقش شدم از کفر و ایمان بری
عشق اسلام است و نیم عشق دران است
دولت شاهی از چشم اشکبارم شد حصول

باد او ناز و شوخی از سر بازار من
شد جهان دیوانه روی پری رخسار من
از نگاه ما گذر کرد آن بت عیار من
رشته جامم گسست از سجده و زار من
عشق غمخوار است و مونس عشق یار غار من
و امین فقرم پرست از گوهر شهوار من

از خیال جور او خون دلم شد رشک مشک
در نگاہ ابرای نیاز این نافه تار من

از نگاه مست او دیوانه شد بهیار من

دی در آمد بر سرم آن ساقی سرشار من

<p>هوشمند احم چه میسر سندان رفتار من نمیت جز دیوانگی کار و گرد کار من شد برین جام صهبای جبه و دستار من رفته اندر طرقة لعین از من این هر چار من بر نیاید جز نوائی سوز از منتقار من</p>	<p>مے ہنم پا جائی سر سر جائی باز بے خود از خروش و جوش مستی بر سرم آیدستان دین اسلام فدای ساقی سرشار گشت خواب چشم و راحت جان و قرار و صبر دل جز مقام عشق آہنگے ندارد بلبلم</p>
---	---

کار فرما شد جنون در ملک جام اے نیاز
سخت دشوار است یار عقل در دربار من

<p>ظاہرش پیداست اندر صورت اظہار من چشم دل یکشا و بیکسو سعت پر کار من تاب و یگر میداد بر شعله ویدار من در شکست و کجمن نشستی دیوار من ز بنیاد دعا شقی شد کافری در کار من نمیت و فہم تو زمر قشقہ روزنار من</p>	<p>سیر حق نہانت اندر معنی اسرار من از محیط نقطہ مرکز بود اقلیم ملک نور و آتش بر دلم ہر دم تجلے میکند در بنائی بستیم از نیستی مستحکم است ای مسلمان کفر باشد جز ولایتک عشق ز اہد از سیر سواد الوجہ من آگاہ و</p>
--	---

طوطی دستان سرائے ذوق شو قم اے نیاز
نشوی جز نالہ جان سوز از منتقار من

<p>رب ارنی مینواز و بر لب ہزار من یمن میگرو ہما از سایہ دیوار من تار ساند در مشامت بوی جان عطار من میدہ بنیانی اندر دیدہ نظار من حاکم عظام بد شد از سر شہسبار من چون بخود غرقم نمود آن قلم زخار من</p>	<p>نمیت جز آہنگ عشق آواز موسیقار من بسکہ ہستم سایہ پرور زیر بال مہربار اے نسیم گلشن ان سوئے و کاظم بیا حسن خوابان بہر حق یعنی مثال عنیک است آمد اندر ملک جان بر تخت دل سلطان عشق بچو و یا محیط این قطرہ ام شد موج زن</p>
---	---

کرد ما را بے نیاز آن قبله اهل نیاز
لطف فرما شد به احوال دل افکار من

حَرَقَتْ قَلْبَهُ وَالنَّارُ مَكُونُ
وَمَا يَجُونِي مِنْهَا عَجْرٌ وَقَانُونُ
بَرِيٌّ نَفْسُنَا عَمَّا يَظُنُّونَ
وَمَا لِلزُّهْدِ وَالتَّقْوَى بِمَنْوَنُ
حُضُورِ الْحَيِّ عَلَى الْأَمْوَاتِ مَسْنُونُ

ایسر عشق مفتولست و مجنون
نمی داند طبیب آزار ما را
نه مادر و انیسم اندر نظاره
شهید اکبر است این کشته عشق
بیاجانان نبستم لطف فرما

نیاز اندر خمار است اے دروغا
وَحَمْرُ الدِّينِ تَمْلُؤُ وَ مَدْفُونُ

تَكُونُ عَيْنُهُ وَالْقَلْبُ مَحْرُونُ
فَمَا مَسْجُونُ هَذَا السَّجَرِ مَسْجُونُ
فِي حَيْطٍ بَشَرَفِيهِ فَلَا طَوْنُ
تَعَالَى حُبَّنَا عَمَّا يَقُولُونَ
فَإِنْ بَاعَدَتْ عَنْهُمَا مَجْنُونُ
وَالْآفُ الْمَصَائِبِ فِيهِ مَسْجُونُ

مَرُفِعُ الْعِشْقِ مَفْتُونُ وَ مَجْنُونُ
مَحِي مُحَبُّوسُهُ مِنْ كَرِّ حَبْسِ
وَمَنْ لَعَلِمُ تَدَاوِيَهُ رَوِي الْحُشْنُ
الْأَيَا صَاحِبَ الْوَجْهِ الْحُسَيْنِ
تَرَحَّمْ وَالتَّفَتِ مَحْوُ الْعُشُوقِ
بَلَاءُ الْعِشْقِ يَا أَهْلِي بَلَاءُ

پیمان توبه لشکن و پیمان ساز کن
دور حقیقت است و داع مجاز کن
کو تا هی قطا اول زلف دراز کن
طرز واد او غمزه عاشق نواز کن
بود و عطا و لطف با اهل نیاز کن
ایدل اگر غنا طلبی ترک آرز کن

عید است سابقا در میخانه باز کن
هنگام زبد و توبه و تقوی گذشت رفت
بنگر تیج و تاب دل سوگوار من
بنما بما تجلی جان بخش و دل کشا
امروز روز عیش و نشاط و سرسره است
گنج قناعت است که دل را غنی کند

تا صبح وصل درند بهر شب اسے نیاز
چون شمع آه و گریه بسوز و گداز من

شاه عشق آمد و شد تخت نشین بر من
هم تن دیده شدم بهر تماشائی کے
مے شوند حلقہ نشین بر منطہ مالہ ماہ
واعظا جنت من سینہ پر داغ منست
بس فروماندہ جنارح ملکوت از پرواز
یافتند عالمیان تابِ دگر از نور من
شعۂ عقل بدر شد ز حد کشور من
ہر سر موئی منت ہمہ سر شیم ہر من
ماہر و بیان جہان گرد پری پیکر من
دلبرم حور من و چشم ترم کوثر من
در مقامیکہ رسید این دلکے پر من
چون ز آفاق جہان گشت بلند خیر من

تا سہوی محرم ہر از حقیقت چہ نیاز
سایہ سانک باش پس پیش رو رہبر من

ولا خاک رہ کوئے محمد شو محمد شو
بہ ہر دم سجدہ جان سوئی ابری محمد کن
تجر و پیشہ گیر از قید عالم وارلان شود
بہ اخلاق الہی متصف بودن اگر خواہی
بکن خالی مشام از بوئی گلہا جہان ایل
تہ ہر سوئے محمد شو محمد شو
بر دست قید روئی محمد شو محمد شو
ایسر حلقہ ہوئے محمد شو محمد شو
سراپا سیرت خوئے محمد شو محمد شو
بیاد دادہ ہوئے محمد شو محمد شو

نیاز اندر دولت گر مہر عرفان خدا باشد
فداے شان دلجوئے محمد شو محمد شو

من پاکباز عشق من ذوق فنا پیشہ
بد پروائی و ہی مارا حجاب دیدہ
گل گشت غنیہ دل و لبیکیش و اشہ
چون آفتاب معنی بر جان من درخشد
آہوئے دشت بوکم از اسوار مید
دیدیم روئے جاناں این پردہ دیدہ
چون یاد تو بھاری بر گلشنم وزیدہ
گشتم بحشیم مردم چون مردک دیدہ

<p>من نور ذات حق ای صاحب بصیرت در صورتی نظر کن اندر عرق خالق روح الهی من جان خدا نیم من من جلوه گاه ذات هم مظهر صفات آئینه پر صفایم جان خدا نمایم سلطان بی نیازم چون سر و سر فراف از جام عشق مستم مستانه السم زاهد یکسر بر من بگذر گفت گویم</p>	<p>در صورتی اگر چه از خاک آفریده نقاشش دست قدرت تصویر من کشد از صنعت عجیب در آب و گل دمیده هم اصل کائناتم از نورش آفریده هم عین و هم جدا هم اے مرد برگزیده هم بنده نیازم مثل کمان خمیده بے پاؤ بے سرستم از قید تن رسیده نشینده که فرقت در دیده و شنیده</p>
---	--

قول نیاز از شمس الدین بر خود برون شو
چون از خودی بر آئی باشی خدا رسیده

<p>اے عکس نمائی تو هر ذره چه آئینه نظاره گیانت را هنگام تماشا بخت پیدائی و پنهائی هم صورت هم معنی این حسن مجازا در چشم حقیقت بین</p>	<p>از دولت دیدارت هر دید چه گنجینه هر شب چو شب قدرت هر روزه چه آدینه هم نور و سرور تو هم دیده هم سینه هم عنیک بینا بخت هم قطره وزینه</p>
--	--

اندر من واو هر دم رازی و نیاز می هست
روشن بود این معنی بر سالک دیر بیت

<p>نسب عز و علای منتهای امج انسانی امیر عالم اعراسه شبه معموره خلعتی ظهور کامل ذات صفات حضرت نیرودان رحیمی رحمته للعالمین شافع خلسلفی درخشان آفتاب آسمان حسن محبوبی</p>	<p>بنی ثیری مجبیط تنزیل فرقانی ادیب علوی و سفلی رسول النبی جانی حبیبی سیدی محبوب خاص الخاص ربانی کریم اکرم الخلق سرایا فیض رحمانی چون شمع صبح در بر مشن نماید ماه کنعانی</p>
---	--

شبستان جهان روشن نور ماه روی او
کند در یک نگه واجب نما آئینه دل را
حق اندر شان تشبیهی محمد نام خود خواند
چه وسعت داده یارب بنظر آن عظم الشان

ز تابی شعله حسنش کند خور یخستانی
بیک چشک زواید از رخس زنگار اسکانی
محمد غیر حق نبود حکم ذوق عرفانی
که اتی عبده گوید بجای قول سبحانی

نیاز اندر دولت مگر بر رخ گبر نش جاگیرد
نه بینی تا ابد روی پریشانی و حیرانی

زهی عز و جلال تو ترا بی فخر انسانی
ولی حق وصی مصطفی دریا فیضانی
امیر کشور فقری شد سلیم عرفانی
انیس محفل انسی جلیس مجلس عرفانی
میه ظلمت کشتانی مشعل تاریکی عالم
براه حق نمائی ناقهای کاروانش را
پیامبر بر سر منبر نشست و خواند مولایش
عجب نبود بهار بجز ان بارخ محبانرا

علی مرتضی مشک کشتای شیر نردانی
امام دو جهانی قبله دینی و ایمانی
خدا داد فی خدا بینی خدادانی خدا شانی
سرور حالت خاصانی تشا طروح پاکانی
سرا پا جلوه نوری تمامی ماه تابانی
نباشد جز برای او کسی دیگر هدای خوانی
که نام دلایش را باشد اند خلق برانی
که مبارد بر و سر لحظه ابر فیض و احسانی

نیاز اندر قیامت بی سر سامان نخواهی شد
که از حب و تولائی علی داری تو سامانی

بده دست یقین ایدل دست شاه جیلانی
امیر و شکیری غوث عظم قطب ربانی
نشان شان بچونی بیان سر مکنونی
سرا پا جلوه حسنی تمامی مهر تابانی
ز پائی پاک او فخریت دوش پاکبازانرا

که دست او بود اندر حقیقت دست یزدانی
حبیب سید عالم زهی محبوب سبحانی
بیرت مثل پیغمبر بصورت مرتضی ثانی
کند بقبولیش گر باشد اینجا ماه کنعانی
حیاتی تازه بگرفته از وین مسلمانی

شب بخت بیه رازده مهرش کند صبحی به بختدازده فیاضی ادنی بنواست را ملاک طرقتو گویان روند اندک کلب او	غرض دلمه لطفش رخ شاه غریبانی گدایان دژ دهم شاهی تخت سلطانی جلوداری کنند او را خواهی نسبی جانی
---	---

نیاز اند جناب پاک اواز قدسیان باید
که آید جبریل از بهر کار و بار در باستان

دلا دست طلب بخت ابد گاه شهنشاهی امیر عالم آرائی ظهیر دین و دنیائی محیط فیض و ارشادی بعلم فقر استادی قدریا تجریدی گلستان نظریه شبستان جهان شد همچو روز و شب روشن گرفته صورت قالی بزمیش سیرت حالی بخاشاک وجودم ز ذنگار گرم او آتش ز شوق عشق محبوب الهی آبخان گشتم	نظام الدین و المله علیه رحمة الہی شهنشاه علی جایی نبی شانی حق آگاهی سرای حسن جان بختی همه جانان خواهی بشکل مصوت انسان نمایان ذات الهی که طالع گشته از آفاق عالم انجمن باری زبان شمع شد در مدح او مرغ سحر گاهی یرون از آسمان شد شعله مستی پر گاهی که تو و پریم مصود کشت بر صوت آبی
--	--

چه غم داری نیاز از رستن تنها ازین عالم
که سلطان المشائخ یار جان است بهمراهی

اے جلوہ گر رویت بڑیے و ہر دے اے قبلہ ایمانم وے جان دل و جانم با آنکہ میرائی از دسمہ رنگ و بو مے پیغم انا الحق زن ہر ذرہ بہر تو اند دل بہر قطرہ دیراست بموج اند این جملہ ضمائر مرجع توئی ایجانان	راہ تو و کوئی تو ہر راست و ہر کوئے رہ سوئے تو گردانم ہر طرف و ہر سوئے رنگ تقو و بوئے تو ہر رنگ و ہر بوئے ما اعظم شانی گو ہر تارے و ہر موئے خود بحر محیط است این بہر ہے و ہر جوئے تغیر تست اینک ہر مالے و ہر اوئے
--	---

<p>اندره عشق تو رقت نیاز از خود از تست کرو هست این برائی و هر هوس</p>	
<p>گر بر سر بالیسم نازان بخرام آئی بانیچه عشقت شد همدست گریبام این آه دل سر دم وین نگ رخ زدم اے رشک میحاجم از بهر مداوایم خاک ده کوئی تو این طرف اثر دارد</p>	<p>جان از سر نو بایم تاب و توانائی از قبضه دستم شد دامن شکیبائی بار از درون هر دم دارد سر سوائی چون بر دل بشد ایم یک جلوه نقرائی هم صندل در دسرم سرمه بینائی</p>
<p>بوسه به نیاز آمد از طره مشکینش از خود بر مید آ خراش آهوسه صحرائی</p>	
<p>سزد آنکه دهم زخم من ز کمال کبریا همه این صفات دادم که بعام شهید است نظر بصورت من نه نگاه دید دل همه تهمت است بر من که تو گوئی منم من</p>	<p>که سواست منی و بیم وجود فی قیائی بخرا که اوست پیدای لباس ماسوائی که نمایند سراپایم جلوه خدائی نه من نیست این من خداست خود نمائی</p>
<p>همه دلبری ناز است که بصورت نیاز است چه نیاز شان خاص است ز شیون دلربائی</p>	
<p>بر بوز و دست این دلم اعجاز نگاهی هند و شود و چشم سیاست پرستند اعجاز نگاه تو کند زنده جاسا وید بر اوج تماشای زخمت کیست هوا گیر</p>	<p>زان هست مرا همدم و دمنسا لکاهی گر بر فلکی برت شیراز نگاهی اے رشک میحاجم این انداز نگاهی گو طائر قدسی است پرواز نگاهی</p>
<p>چون باز از زینت و زیبای نیاز است زیب که بر او افگنی از ناز نگاهی</p>	

از خلق جداستی و هم در همه مائی
 بی نام و نشان بودی و گنجینه پنهان
 بروحدت ذات غرض کثرت شانت
 هم شاه جهان بیست افسر شاه
 هم معتکف مسجدی و سجدی بدستی
 هم بارکش خرقه و هم رند قبا پوش
 هم صوتی و رقاصی هم صوت مطرب
 هم ناله جانکاهی و هم خنده جان بخش
 هم بلبل رشیدائی و زاری و نزار
 هم خطی و هم خالی و هم چهره زیبا
 هم خرمن گلزاری و هم برت بستم
 هم ستوری و هم فتنه و هم آفت جانی
 هم خنجر مرگانی و هم تیغ دو ابرو
 هم قاضی و هم مفتی و هم حکم شریعت
 هم غافل بهیاری و هم بهش سرست
 هم مرشد گل گشته شکل شته جیلان

ایدل تو چنین در شغب و شور چرائی
 ای سینه من ریش دل از بهر کرداری
 و خنده من صورت گریه بچشستی
 ای راحت جان شکل غم آمد چونی
 در معنی فی انفسکم غور و نگم کن

از جمله میرائی و در جسد در آئی
 از بهر شناسائی خود صورت مائی
 یکتان تو خلق ست و گشتان خدائی
 هم دلق به برداری و هم شکل گدائی
 هم روشن بزاری و در تبکده مائی
 هم زهد سراپائی و هم ترک خطائی
 هم چوبی و هم تازی هم صوت صدائی
 هم سوزی و هم سازئی هم درد و وائی
 هم دیمین دهر گل جلوه نمائی
 هم کاکل مشکینی و هم لف و نمائی
 هم دیده قتانه و بالائے بلائی
 هم نمره و هم عشوه و هم ناز و ادائی
 هم تیرنگه در هدف سینه مائی
 هم گفته انا الحق به سیر دار بر آئی
 هم واعظ و هم پیره میخچه مائی
 بر رے نیاز آئی و ارشاد نمائی

وے دیده بگو صورت ناسو چرائی
 وے لخت جگر سوخته چون طور چرائی
 وے صبح صبح شب و بجز چرائی
 وے جان من آرائی و بجز چرائی
 معشوق برداری و بجز چرائی

دلدار تو نزدیکترست از رگ جانست خورشید جمال رخ محبوب عیانست جان بجهان مست چو دریای لقطرات از زندگی افزای لب ساقی مرست اسے زاهد افسردہ بیاؤ بخشدا شو یک جو نہ ہم قیمت این طاعت مہل	افتادہ بہ پندار دوتی دور چرائی اسے شبیرک دیدہ جان کور چرائی چون قطرہ بدریائی و در شور چرائی مے نوش کن وہاں بلب گور چرائی در حرص بہشت و ہوس حور چرائی بر تکیہ این زہد تو مغرور چرائی
---	--

بر قول نیازست اگر علم یقینیت
پس دیدہ دانستہ بدستور چرائی

بر چہرہ تو نقاب تاکے بر دیدہ ما حجاب از راست بر کجہ حقیقت ہم گذرودہ یک حرف ز عشق خود بقی رہ ببخود ز خود دم کن و بخود دار مستم بکن از نگاہ مست باستم تعلقات ذراست اسے دلبر من جمال نہا	پر چہرہ خور حجاب تاکے در ماؤ تو این حجاب تاکے ببینم یہ غلط سرب تاکے خواقم قصص و کتاب تاکے ما کہ بخودی خراب تاکے دارم ہوس شرب تاکے واماندہ ز آفتاب تاکے وے جان من این حجاب تاکے
--	---

گر دان زدو کون بے نیازم
گر دم بے آن خراب تاکے

مستفوعے

یار من با کمال رعنائے عشق بازی بخوشی تن دارد	خود تماشا و خود تماشاے غیر تش تاب غیر کے آرد
---	---

در ازل دیده بر رخش واکرد
 در بطونش نمود عشق مقام
 شد چو حب نظاره و امنیگه
 از تقاضای حب جلوه گری
 خواست آن حسن بنیظیر مثال
 ناکه بان کرد امر کن فیکون
 شد نهران بنزار شکل غریب
 یک جهان ز جنس جن ملک
 خود برآمد بشکل این اکران
 هست عالم تمام مرا نقش
 طرفه تر این که رانی و مرآت
 یک اند جهان کهست و نو
 هیچکس را نیافت این قابل
 آخر الامر سوسه آدم دید
 متصف با صفات تنزیه
 زین سبب شد خلیفه اش انسان
 اوست آئینه صاحب الوجهین
 روی سوسه خصال حق ربی
 سجده اش بانقا لیس عجدی
 پس همو ساجدست و هم مسجود
 جز عدم نیست غیر ذلت خدا

خوشنشین را بنحوش شیدا کرد
 شد مساخر سکونت و آرام
 گشت مطلق بدام قید اسیر
 آمد اندر حصار شیشه پری
 متحلی شدن باین امثال
 نقش بسته جهان بود قلمون
 از تجلی نور ذات حبیب
 وان و گر از عناصرست فلک
 حسب درخواست حضرت اعیان
 کاندرو ظاهرست آیاتش
 جزیکه نه چگونگی بیات
 هست و جوئے نمود بانگ و دو
 که ظهورش بود درو کامل
 بهتر و خوب تر از عالم دید
 هم درو وصف لغت تشبیهی
 دیگرے کس نبود لایق آن
 گریه یعنی تو با حقیقت عین
 وجه طرف نقال لیس عجدی
 جانب آن خصال حق ربی
 نیست درو هر غیر او موجود
 پس بود عین او همه اشیا

مجلے بہت آنچہ گفت نیاز
کرد کوتاہ قصہ مائے دراز

بایدت گرین دلیل گواہ کن نظر جانب کلام اللہ

مثنوی

امر ربی ست روح و تر خدست
جیف در بند جسم در مائی
یار تو ہر دم ست باتو کلیم
ہمہ عالم پرست از آواز
باز کردن ہمین بس ست ترا
بشنوی یک کلام نامقطور
اول و آخرش چو چید شد
عالم صوت از و ظہور گرفت
رونق افسزای انجمن او شد
گر با ظہار رو نیسا و روی
بشنو آن بانگ پر سرور از گوش
غرق شود میان بحر محیط
نور بے رنگ بہت وحدت ذات
دید مای دولت کہ نابین ست
ورنہ وحدت کجا و کثرت کو
تو کہ حسنہ گزندیدہ آن نور
تا نیست شعاع نور خدا

ذکر بے کام و بے زبان اور ست
نشنوی صوت پاک رحمانی
جیف تو نشنوی کلام قدیم
لیک در مای گوش خود کن باز
بندہ سازی رہہ شنیدن را
از حدوث و فنا بود مر فروع
ز ان سبب نام او بآن حد شد
از حضورش بسا نور گرفت
فیض بخشای ہر سخن او شد
نام او از در جہان نہ بدی
کن فراموش خویش راوی ہوش
ذات بے کم و کیف نور بسیط
وین تعین بود ہمہ ظلمات
پیش تو نور سر بسرا بن ست
بوی غنبر کجا کجا بر بو
چہ بدائی حقیقت ستور
بر دولت کے شود ترا پیدا

کاین ہمہ ظلمت است و نور دگر	کے سٹو داین و آن بہم ہسر
ذات مطلق مثال گل باشد	مبدأ فیض جزو کل باشد
وین دوئی و نقین ست چو خار	میکشد ہر یکے از و آزار
گل شوی گرفتہ بگل آری	دامن جان کس نیازی
ور بہ نقیبہ خار دور مانے	خود برنجی جہان برنجانے
تو نہ آنے ہر آنچہ فہمیدی	گل نہ دیدی تو خار را دیدی
توئی تو خواستہ گل از گلشن	خار دانستی و شدی گلخن
اندر آن خار و گل تو فرق کن	گر چہ ہستند از یکے گلشن

مستزاد

اسے دوست بین و ہمہ سورہی خدا را با عین نگاہے
میدان یقین این سبکے ماوشمارا مرآت آہے
خود بھرتماشاے خوش آمدہ بیرون از عجل خلوت
کہ دلچ بہر کردہ و گ صورت دارا با شمت جاہے
کہ سوئے کلیسا شدہ تا قوس بدستش دہر وہ ترسیا
کہ کردہ بدست آمدہ تسبیح و عصا را پوشیدہ کلابے
کہ مقتف مسجد و در کنج تفسد پنہان جہان شد
کہ شاہد محفل شدہ آن انجن آرا رشک رخ روماہے
از روشنی عارض و از تابش سیاب وز کاکل و خالش
آورد برون این ہمگی صبح و مسارا ہر شام پچاہے
گمراہ طریقے اگرش غیر بداسنے ای طالب مولی
بینی ہمہ او گر ہمہ این ماوشمارا آئی سویا ہے

مانند نیاز آبی برون از پیوستی گر عاشقی حقی
زان پس تو خدا باشتی و بینی تو خدا را در هر پر کای

مستزاد

در کسوت نو آمده آن دلبر زیبا بر شام و پگاه
که مهر و خشنده بروی همه دنیا که صورت تاب
که فرش گوی عرش گوی بحر گوی بر که صورت قطره
که شکل صدف آمده که گوهر یکتا گاه پگاه
که دلق بس کرده بیازار برآید در شکل گدایان
که تاج به سر آمده بر تخت مطلق در صورت شب
که پیکر لیلی شده شود جلوه گری کرد بر بند خوئی
که سبک عیون شده گردید به سحر با حال تنای
که خنده کنان رنگ گل آمد بگلستان در فصل بهاری
که نعره کنان صورت بلبل شده شیدا بانالو آه
از روشنی چهره زیبای همونست این نور هدایت
وین ظلمت کفرست بکفتار هویدا از زلف سیاه
گفت ست چو خود بپس کشی شئی در حضرت قرآن
زان پس بچهره سان دامن و بنیم همه اشیا جز ذات الهی
در خلق نیاز این سخن ستر حقیقت بچهره مفرما
این راز نگاه دار بکنج دل شیدا با حفظ نگاه

مستزاد

ستر خفی از مطایع انوار بر آمد نامیده عیان شد

از بهر ظهورش پی اظهار برآمد
برخود نگران شد

سر دای جهان شد

خود گفت انا الحق بسردار برآمد

خود بود که آن بر سر انکار برآمد
تغیر دمان شد

در صورت انگور

خود بود که بر شاخ مشردار برآمد

خود سر شده از نغمه خمار برآمد
مدهوش کنان شد

بر روی مصلی

خود معتکف مسجد و تسبیح بدستش

هم خود زور میبکده سرشار برآمد
بیهوش روان شد

که طالب اینها

که در هم و دینار گه جو و قصور است

که دست ازین شسته پی یار برآمد
یابنده آن شد

تا خلق تبرسد

که شعله نور رسیده بر طوبی برافستاد

که مار شده صورت گلزار برآمد
بشگفت بیان شد

که دانه تسبیح

که مصحف و قرآن گه بید بران است

که تار شده صورت زمار برآمد
از کفر نشان شد

تمثال محمد

که نرم دل و صاحب اخلاق حمیده

که بر صفت ظالم خو نخواه برآمد
قتال زبان شد

که شکل حباب

که ژاله و گه برف گه ابر میطر است

در لحظ بدریاسته هموار برآمد
آن بود که آن شد

باغ و گیاه کن

در شکل نیاز آمده این شرح بیان کرد

خود نیت نیاز آنکه بگفتار برآمد
نادان بجان شد

دارای جهان شد

خود تاج بسر صورت شاهانه برآمد

خود دلق بر شکل گدایان برآمد
دکان بدکان شد

خود گشت بت و خود تیرا شد تنبان را در صورت آذر
 خود گشت خلیل و سوبت خانه برآمد بشکست روان شد
 حقا کہ ہوںست کہ او پرده نشین بود در حجلہ غیبت
 با صورت زیبایزہا نخانہ برآمد در عین عیان شد
 گاہے متجمل شدہ برسند خوبی در صورت لبلی
 کہ فیس شدہ عاشق دیوانہ برآمد بیخانہ و مان شد
 خود بود کہ اورفت ز جلیان سول بغداد شیخ ہمہ عالم
 خود گشت نیازوچو مریدانہ برآمد از معتقدان شد

غزل

<p>ندائیم کیستم مارا چہ نائے بحسن روی خود سرشار و مستم نہ باستم بر زمین نے بر سماوات عجب جائیت اندر ملک جاکم چو مہر م شد برون از مطلع غیب بظاہر گرچہ فانی مے نایم ، ز وحدت سوے کثرت چون برآیم بہر آنے بشانے دیگر آییم گہ بر صورت بلبل بنا لم بکعبہ شیخ و در دیرم برہمن بہر مشرب کہ بینی نیست جز من بیاطن ناز و رظا ہر نیازم</p>	<p>بجیرت اندر ہم ہستم کدائے نہ بینا دائم و نے نہ جائے مگر در لامکان دارم قیائے کہ آنجائے سحر باشد نہ شائے ز تا ہم شد عیان بہر خاص و عام و لے در باطمین دارم دوائے ہمون دم باز گردم تیز گام نہ مے دارم بیک شانی قیائے گہ شکل گل آیم خندہ فام منغم در میسکہ ہم مے و جائے ز من بشنو بہر ملت کلام بہ معنی خواجہ در صورت غلام</p>
--	---

مناجات

الہی بحق نبی نام
 بحق امام علی مرتضیٰ
 بحق بتوں کے زہر است او
 بحق امام حسن مجتبیٰ
 بحق امام شہیدان حسینؑ
 بحق امام شہ دین و داد
 بحق امام کہ باقر خطاب
 بحق امام کہ او جعفر است
 بحق امام کہ موسیٰ است نام
 بحق امام علی رضا
 بحق امام محمد تقیؑ
 بحق امام تقی رضا
 بحق امام علی عسکری
 بحق امام کہ ہدایت آن
 بحق ہمہ قدیات رسولؐ
 بحق محبان و شیاع شان
 بحق بنائے کہ بیت الحرم
 بحق ملائک کہ بر انقیاد
 بحق صحائف کہ بر انسبیا
 بحق کسانے کہ با مصطفیٰ

علیہ الصلوٰۃ علیہ السلام
 وصی نبی و ولی خدا
 نسا، جہان را ولایت آبرو
 جگر گشت شاہ مشکل کشا
 شہادت از یافتہ زینین
 کہ نامش علی بود زین العباد
 شیند ہم اور از روی کتاب
 یسوی و صفا خلق را برست
 از یافتہ شرع و دین نظام
 لقب ضامن و ثامن آمد را
 کہ دین نمی شد از منجلی
 شفیع خلایق بر وزیر جزا
 کہ سوی حقیقت کند رہبری
 جہان منتظر کے شو او عیان
 کہ بہتند شان جلال قبول
 بحق غلامان و اتباع شان
 بود نام او کعبۃ اللہ ہم
 کہ رستہ انداز سر اعتقاد
 کہ بودند شان خاصگان خدا
 شہادت گرفتند اندر غزا

بحق کسانے که با مرتضیٰ
 بحق شهیدان دشت بلا
 بحق شهنشاہ دین غوث پاک
 بحق غلامان این بارگاہ
 بحق کسانے که دیوانہ اند
 بحق حرفیان زندان و ش
 بحق قلندر و شان خاکسار
 بحق مشائخ که در راه دین
 بحق کسانے که در علم و فضل
 بحق کریمان دین مستین
 بحق ضعیفان پیر ان سال
 بحق جوانان اہل صلاح
 بحق ہمہ مومنان جہان
 گناہان مارا بخش ای کریم
 بہر مشکلاتے که داریم ما
 رہابندہ کشتی نوح را
 بگرداب آفات افتادہ ایم
 صرّفنا اللّٰہی وایا محصا
 نگاہے ہمارے خدا بر فلک
 ز تبلیس ابلیس ناچارہ ایم
 نجاتم بدہ اسے خدا زین بلا

رفاقت نمودند اندر دعا
 کہ جان باختند در رضای خدا
 نوازندہ از سمک تناسک
 کہ ہر فرد فرد دست عالم سپاہ
 بشمع خیال تو پروانہ اند
 کہ از جام عشق تو انداز کش
 کہ دارند از سلطنت ننگ و عار
 نجوم الہدیٰ اند و شمس یقین
 بترونج دین عمر کردند بدل
 کہ بہتند دین را نصیر و معین
 کہ دارند در پارسائی کمال
 عَلَیْہِم تَفَقُّحٌ بِأَبِ الْفَلَاحِ
 کہ بروین و ایمان شد مگر شان
 کہ اِنِّیْ لَکَیْمٌ وَاَنْتَ الْکَرِیْمُ
 بفضل خود آسان کن ای خدا
 ز آفات طوفان عالم ربا
 نہ باشی اگر نا خدا چون رہیم
 مِنَ الْعُمُرِ بِالْمَعْصِیَةِ وَالْهَوَا
 لَقَدْ اُنْقَضَ الْعُمُرُ وَطَالَ الْحَزَنُ
 بہ تبعیت نفس امارہ ایم
 بکن دور این نفس و شیطان ما

مراد است یاران این انجمن :
 بهر احتیاجی که دارند پیش
 بر در باب ایمان کثاباب رزق
 شفاوه مرضیان اسلام را
 بکن از سر و دینداران ادا
 نگهدار بر حال اهل سفر
 کسانی که مخزون و افسرده اند
 ترجم علیهم رؤف العیاف
 کسانی که کردند خود را خراب
 تقضت علی حالهم یا کریم
 بده مومنان را تو قسط و ظفر
 خدایا تو هستی غفور و رحیم
 بلا کم زو سواس خاطر پریش
 بچول خود از معصیت دور دار
 ز جسد و نامم بری کن مرا
 تو خلاق مائی و مابنده ایم
 تو غفار و ستار و آمرزگار ،
 بتوفیق حسن عمل کن مدد
 تو دانی که محور ضای توام
 نرا از تو می خواهم ای کردگار
 ز دنیا و عقبه ندارم بهوس

بر آور به لطف خود ای ذوالمنن
 روا کن خدایا با جسان خویش
 که مفلس نماند ایشان رصدق
 بر ایشان کثاباب انعام را
 تمامی فراتر بلطف و عطا
 که در راه نیابند نقص و ضرر
 بحسب علی نیز غم خورده اند
 ابرهم من النار یوم التناد
 بغمهای آل رسالت مآب
 با صانک الستر القدریم
 بکن کافران را ذلیل و بتر
 نگهدار مارا ز دیور حسیم
 تسلی دل بخش از فضل خویش
 ز عصیان بهر حال مغفور دار
 بخوبی و نیکی قوی کن مرا
 ز عجز و زبونی سرافکنده ایم
 من از کرده خوشتن شرمنا
 ز مقبولی خویش منمائی رد
 بدل جان نثار و لای توام
 بلطف خود این آرزویم برآر
 حصول تو و الله مرا هست پس

طفیل حبیب خود ای بی نیاز
 چو از کمترین امت آن شہم
 مظفر و منصور و پیش بدار
 جہان روشن از نور اسلام با
 علامات کفر از جہان دور کن
 بدین نبی رونق دہ تمام
 بدہ حاکمان را تو توفیق خیر
 تفضل علی جملة المؤمنین
 خصوصاً بحال من زار بین
 رمائی مرادہ ز چنگ بلا
 بدہ قوت دل ز دین خود دم
 ز نور ہدایت پس را غم فروز
 منم در جہان پر گناہ عیب کوش
 وضعیت عمرے بطول امل
 کہول و ظلوم و جہول چنان
 بسا گر مان از تو راہ یافتند
 چہ باشد مرا ہم کنی رہبری
 بدر خرقہ زور و مکر و فریب
 لسانے مع القلب فی الاعتراف
 بقید تن و بند جسم اسیر
 تویی داور داد و فریاد رس

بوصل حقیقی رسان از مجاز
 کمینہ غلامان آن در گہم
 دو عالم زیر نگینش بدار
 برین آرزو دور آیام باد
 ہمہ کافران را تو مقہور کن
 کہ بر شرع قائم شود خاص عام
 کز ایشان نیابد ضرر یار و غیر
 لعلایکونوا من الضالین
 کہ جز تو نخواہم بدینا و دین
 بلائی کہ بر پاست بر بار ما
 قوی سبب کن از یقین خودم
 شب تار ما را بکن همچو روز
 ہمہ عیب من پوش ای عیب پوش
 و کنت مصر البور العمل
 کہ گویند بینندگان الامان
 بریدند از خود بتو ساختند
 کہ گردم زہر عیب نقصان ہری
 کہ بر فقر کے بخشند این مجازیب
 بسوا الخصال و بالاعتناف
 منم پائے در گل تویی دستگیر
 تویی بکیس و زور را زور کس

تویی شاید بزم کون و مکان
 تویی نور بخش زمین و زمان

منم بنده پرگناه شمسار
 فَإِنْ كُنْتُ تَكُنْ لِي شَفِيقٌ رَفِيقٌ
 منم ماسے قلزم بے کران
 به خشکی همه عمر سر کرده ام
 بے سویی بحر خودم زین سراب
 در معرفت بردل من کشای
 وَهَبْ مِنْ لَدُنْكَ الضِّمِيمَ الْمُنِيرَ
 بچیز از من و ما من و ما منم
 خطے برگناه وجودم کشش
 شراب محبت بنوشان مرا
 ندانم که من کیستم خلق کو
 خبر ده الهی مرا از آن مقام
 ز دنیا و دنیتم همین ست و بس
 تجلی ده اے شعله نور من
 ز خود بے خودم سازای فوالجلال
 بده تاب ای نور جان بالعجل
 حساب نمود مراد و رکن
 نماند مرا از اسم و رسم اثر
 تو باشی همیشه بملک وجود
 بجز و نیاز من ای بے نیاز
 فَطَوَّبَ لِي مَنْ قَلْبُهُ الْمُسْتَبِيرُ

تویی آفریننده آ مرزگار
 أَكُنْ فِي مَجْيِطِ الْبَلَاءِ يَا غُلَاقُ
 که افتاده ام در سراب جهان
 در امواج خفا که بسر برده ام
 که از پائی تا سر شوم غرق آب
 که ناید نظر جز تو از ما سوای
 فَإِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
 که این ست گبری و ترسایم
 خلاصم بفرما ازین کشمکش
 جدا ساز ازل هویشان مرا
 بجز تو ندارم بکس گفت گو
 که بے صوت میروید آنجا کلام
 نه من و دامن و نه مرا هیچکس
 بسوزان بیک جلوہ طور من
 فراموشیم ده ز هر قیل و قال
 از آن پیشتر که بیاید اجل
 تخم را ز نورت پراز نور کن
 نداند کسے از نشا تم خبر
 شهنشاه و سلطان تحت شود
 تملطف بفرما و با من بسیار
 بِنُورِ الْإِلَهِ الْعَلِيِّ الْمُسْتَبِيرِ